

Cilt / Volume: 15, Sayı / Issue: 29, Sayfalar / Pages: 370-409

Araştırma Makalesi / Research Article

Received / Alınma: 30.12.2024

Accepted / Kabul: 07.05.2025

SOLO YAŞAMLARIN DÖNÜŞTÜRDÜĞÜ KONUT TERCİHLERİ: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Mehmet AKALIN ¹

Öz

Bu çalışma son yıllarda Türkiye’de hızla artan solo yaşamların değiştirip dönüştürdüğü konut tercihlerini ve konut tiplerini Ankara İli örneği üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Öncelikle solo yaşamın; tanımı, nedenleri, gelişimi ve dönüştürdüğü konut tercihleri literatür araştırması kapsamında ele alınmıştır. Daha sonra Ankara’nın merkez ve çevre ilçelerinde gerçekleştirilen 8 konut projesindeki konut tipleri, geliştirilen söylemler ve sunulan imkânlar alan araştırması aşamasında ortaya konulmuştur. Sonrasında ise yeni nesil toplu konut projelerinde yer alan tek kişilik konutların geleneksel Türk aile yapısının bozulmasında, evlenme oranlarının düşmesinde, evlilik dışı ilişkilerin normalleştirilmesinde ve toplumsal huzurun zarar görmesinde bir risk unsuru olup olmadığı; üretilen bu tip solo yaşam alanlarının insanları bireyselliğe, bencillığe, yalnızlığa ve tüketim çılgınlığına özendirip özendirmediği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Solo Yaşam, Tüketim Toplumu, Konut, Barınma, Anomi.

Jel Kodları: A13, D1, R21.

¹Doç. Dr., Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, E-posta: makalin@sgk.gov.tr, ORCID: 0000-0002-5170-7503.

Atıf/Citation

Akalın, M. (2025). Solo yaşamların dönüştürdüğü konut tercihleri: Ankara ili örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(29), 370-409.

This manuscript is licensed under Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International License ([CC BY NC](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)).

HOUSING PREFERENCES TRANSFORMED BY SOLO LIVES: THE CASE OF ANKARA PROVINCE

Abstract

This study attempts to explain the housing preferences and housing types that have been transformed by the rapidly increasing solo living in Turkey in recent years, through the example of Ankara Province. First of all, the definition, reasons, development and housing preferences transformed by solo living are discussed within the scope of literature research phase. Then, the housing types, the discourses developed and the opportunities offered in 8 housing projects realized in the center and surrounding districts of Ankara were revealed in the field research phase. Afterwards, it was discussed whether single-person residences in new generation mass housing projects are a risk factor in the deterioration of the traditional Turkish family structure, the decline in marriage rates, the normalization of extramarital relationships and the damage to social peace; whether such solo living spaces encourage people to individualism, selfishness, loneliness and consumption frenzy.

Keywords: Solo Life, Consumer Society, Housing, Shelter, Anomie.

Jel Codes: A13, D1, R21.

1. GİRİŞ

20. yüzyılın ikinci yarısında gelişen toplumsal ve ekonomik şartların ortaya çıkardığı Postmodern dönemle birlikte Batı toplumlarında solo yaşam denilen tek kişiden oluşan hanehalkı yapısı yaygınlaşmıştır kazanmıştır. Önceleri Batı toplumlarında artmaya başlayan solo yaşam eğilimleri, çeşitli nedenlerden dolayı dünyanın diğer coğrafyalarına da sirayet etmiştir. Günümüzde her geçen gün daha da artan solo yaşam biçimlerine artık toplumların her kesiminde rastlamak mümkün olmuştur.

Kapitalist ekonomik sistemlerin her toplumda oluşturmaya çalıştığı tüketim kültürü ile uyumlu olan solo yaşam tarzı, bundan yaklaşık 60 yıl öncesine kadar hastalıklı bir durumu çağrıştırmaktaydı. Diğer ülkelerin çoğunda olduğu gibi Türkiye’de de yakın bir zamana kadar eğitim almak, çalışmak ve vatani göreve gitmek gibi istisnai durumlar dışında aile evinden evlenmeden ayrılmak, tek başına bir yaşam kurup sürdürmek ayıp sayılmaktaydı (Erdoğan, 2019). Geçmişte yadırganan bu tip tercihler ve yaşam biçimleri günümüzde “bağımsızlık”, “özgürlük”, “kendi ayakları üzerinde durabilmek”, “kendisinden başka kimsenin sorumluluğunu almamak”, “kendisi için yaşamak” ve “tek başına hayatını sürdürebilmek” şeklinde yapılan güzellmelerle toplumlara kabul ettirilmeye çalışılmaktadır.

ABD ve Birleşik Krallıkta 1960’lı yıllarda başlayıp 1970’li yılların ortalarına kadar süren karşı kültür hareketi (Anderson, 1995) başta batı ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok farklı coğrafyasındaki toplumları derinden etkilemiştir. Karşı kültür hareketi, ortaya çıktığı ilk yıllarda, toplumda var olan anlayış ve düzene başkaldırı niteliğinde olan toplumsal, siyasal, kültürel ve sanatsal hareketlerin bütünü olarak adlandırılmıştı (Roszak, 1997). İlerleyen yıllarda ise karşı kültür “kendi potansiyelini keşfetme özgürlüğü”, “kendi kendiliğini yaratma

özgürlüğü”, “kişisel ifade özgürlüğü”, “zamansal özgürlük”, “sıkı tanımlanmış roller ve hiyerarşik statülerden özgürlük” gibi (Anders, 1990) söylemlerle ben merkezci insan modelinin gelişimine katkı sağlamıştır. Karşı kültür hareketinin özgürleştirdiği insan modeli aile ve toplumdaki dayanışma ve yardım mekanizmalarının zayıflamasına yol açarak insanları yalnızlaştırmıştır.

Solo yaşam süren kişi sayının son zamanlarda artış göstermesinin birçok sebebi bulunmaktadır. Göç, kentleşme, kentlileşme, eğitim seviyesini yükselmesi, gelir seviyesinin artması, kapitalist toplumun bireyciliği ve yalnız yaşamayı destekleyici teknoloji ve hizmetlerin gelişmesi, eşlerden birinin ölümü, ortalama yaşam süresinin uzaması, aile kurumunun eskisi kadar güçlü olmaması, evlilik dışı ilişkilerin normalleştirilmesi, boşanmayı kolaylaştıran hukuki düzenlemeler ve yalnız yaşamı özendiren barınma seçenekleri bu nedenlerden bazılarını oluşturmaktadır. Yukarıda sayılan nedenler, solo yaşamların zorunluluktan ortaya çıkabileceği gibi seçilmiş yalnızlık biçiminde, kişilerin tercihleri çerçevesinde de oluşabileceğini göstermektedir.

İster zorunluluk ister seçilmiş yalnızlık şeklinde ortaya çıksın, yalnız yaşayanların sayısının artması, kapitalist düzenin tüketim çılgınlığı aparatını, dönüştürülmek istenen toplumlar açısından çok daha fonksiyonel hale getirmektedir. Bunun nedeni bir ailenin ortaklaşa kullandığı konutlara ve eşyalara, solo yaşam sürenlerin de ihtiyaç duyacak olmalarından kaynaklanmaktadır. Yine aile kurumu içinde yer alan kişilerin, solo yaşam süren kişilere göre eğlence, turizm ve diğer tüketim sektörleri tarafından sömürülmeleri çok daha zor olabilmektedir. Bu açıdan yalnız yaşayanlar tüketim toplumunun en gözde müşteri kitlesini oluşturmaktadır.

Bu çalışma son yıllarda Türkiye’de hızla artan solo yaşamların değiştirip dönüştürdüğü konut tercihlerini ve konut tiplerini Ankara İli örneği üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Öncelikle solo yaşamın; tanımı, nedenleri, gelişimi ve dönüştürdüğü konut tercihleri literatür araştırması kapsamında ele alınmıştır. Sonrasında Ankara’nın merkez ve çevre ilçelerinde gerçekleştirilen 8 konut projesindeki konut tipleri, geliştirilen söylemler ve sunulan imkânlar alan araştırması aşamasında ortaya koyulmuştur. Son olarak ise yeni nesil toplu konut projelerinde yer alan tek kişilik konutların geleneksel Türk aile yapısının bozulmasında, evlenme oranlarının düşmesinde, evlilik dışı ilişkilerin normalleştirilmesinde, toplumsal huzurun zarar görmesinde risk unsuru olup olmadığı; üretilen bu tip solo yaşam alanlarının insanları bireyselliğe, bencilliğe, yalnızlığa ve tüketim çılgınlığına özendirip özendirmediği tartışılmıştır.

2. LİTERATÜR

2.1. Solo Yaşam

Solo yaşamı tam olarak anlayabilmek için öncelikle hanehalkı kavramının açıklığa kavuşturulması gerekir. Hane; “oturulan, ikâmet edilen yer; ev ve mesken” (Doğan, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Hanehalkı ise aralarında akrabalık bağı bulunsun veya bulunmasın, aynı konutta veya aynı konutun bir kısmında yaşayan, bir veya birden fazla kişinin oluşturduğu topluluktur (TÜİK, 2024a). Kişilerin hanehalkı sayılabilmesi için bu kişilerin gelir ve giderlerini ayırmayan hanenin hizmet ve yönetimine katılmaları gerekmektedir. Bu yüzden hanehalkını, bir arada yaşayan bireylerin oluşturduğu sosyo-ekonomik bir birim olarak da tanımlamak mümkündür.

Türkiye’de hanehalkı içerisindeki kişiler çoğunlukla ailelerden oluşmaktadır. Bu durum hanehalkı sayısı ile aile sayısının karıştırılmasına sebep olmaktadır. Diğer bir deyişle her birey hanehalkı olabilirken her aile hanehalkı olarak kabul edilmeyebilmektedir. Her bir ailenin başlı başına hanehalkı sayılabilmesi için bu ailelerin diğer ailelerden bağımsız biçimde ikâmet edebildikleri konutlarının olması gerekmektedir. Aynı konutun içerisinde yaşayan birden fazla aile olması halinde bu aileler tek bir hanehalkının üyeleri olarak değerlendirilirler.

Hanehalkı büyüklüğü, hanehalkını oluşturan kişilerin sayısını ifade etmektedir. Hanehalkını oluşturan aile tipi aynı zamanda hanehalkı büyüklüğünü de belirlemektedir. Çekirdek aileden oluşan hanehalkı; yalnızca eşlerden veya eşler ve çocuklarından veya yalnız ebeveyn ve ebeveynin en az bir çocuktan oluşan ailelerdir. Çekirdek aile tipleri; çocuksuz çiftlerden oluşabileceği gibi çocuklu eşlerden ve yalnız ebeveynlerden (anne ve çocuk/çocuklar, baba ve çocuk/çocuklar) de oluşabilmektedir. Geniş aileden oluşan hanehalkı ise, birden fazla çekirdek aile veya en az bir çekirdek aile ile çekirdek aile üyesi olmayan en az bir kişiden oluşan aileleri (TÜİK, 2024a) ifade etmektedir.

Yukarıda yapılan tanım ve açıklamalardan da anlaşılabileceği üzere hanehalkı sayılabilmek için akrabalık bağına, aile olmaya ya da birden fazla kişi ile aynı meskeni paylaşmaya gerek yoktur. Bir meskende yalnız yaşayan bireyler ve tek ebeveynli aileler de hanehalkı sayılmaktadırlar. Bu bakımdan solo yaşam sürenler hanehalkı olarak kabul edilmektedirler. Peki solo yaşam denilen şey nedir? Ya da solo yaşam tarzı ile anlatılmak istenen nedir? Solo yaşam ilk kez Eric Klinenberg tarafından, bir bireyin başka bir aile üyesi olmadan tek başına yaşadığı yaşam düzenini ifade etmek üzere ortaya atılmış bir kavramdır (Klinenberg, 2012). Yani solo yaşam, yalnız yaşayan fertlerden oluşan tek kişilik hanehalklarıdır.

Tek kişilik haneler, bir kişinin bireysel bir konut biriminde tek başına yaşadığı hanelerdir. Ancak büyük bir konutun odasını kiralayan ve bağımsız olarak aynı konutun içerisinde birden fazla kişi ile birlikte yaşayanlara da bu manada rastlanmaktadır. Osmanlı döneminde çok daha yaygın olan bekâr odaları buna örnek olarak verilebilir (Yağcı, 2015). Yani teknik olarak, “tek kişilik bir hanede” yaşayan ancak gerçekte yalnız yaşamayan bazı kişiler de söz konusu olabilmektedir. Bu da solo yaşam tarzının farklı şekillerde ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

2.2. Solo Yaşamın Nedenleri

Solo yaşamın nedenleri, bu yaşam tarzının zorunluluktan mı yoksa tercihten mi ileri geldiği noktasında farklılık göstermektedir. Seçilmiş yalnızlığın bir tezahürü olarak ortaya çıkan solo yaşamların en önemli nedenleri;

- Artan refah düzeyi ve zenginlik,
- Kentleşme,
- Teknoloji ve iletişim araçlarının gelişmesi,
- Kültürel değişim ve dönüşümler,
- Evlilik ve ebeveynliklerin ötelenmesi,
- Bekâr yaşam tarzının toplumda yadırganmaması ve kabul görmeye başlaması,
- Bireysel özerklik ve bağımsız yaşama arzusu,
- Sosyal medya ve iletişim araçlarının pompaladığı tüketim çılgınlığı,
- Başkalarının sorumluluğunu almaktan kaçınma,
- Bireyselliğin, bireyciliğin, bencilliğin ve yalnız yaşamın başarı öyküsü olarak topluma empoze edilmesi şeklinde sıralanabilir.

Seçilmiş yalnızlığın dışında zorunlu hallerde de solo yaşamlar ortaya çıkabilmektedir. Ortalama insan ömrünün uzaması nedeniyle eşlerini kaybeden veya eşlerinden boşanıp tekrar evlenmek için uygun şartları bulamayan kişilerin daha uzun süre yalnız yaşamak zorunda kalmaları, seçilmiş yalnızlıktan farklı olarak solo yaşam sürülmesine sebep olabilmektedir. Toplumda karşılaşılan eşitsizlikler ve sosyal dışlanma da bazı insanların solo yaşam sürmelerine sebep olan zorlayıcı nedenler arasında sayılabilir (Klinenberg, 2013).

Solo yaşam, boşanmış genç ve orta yaş grubundaki çiftlerde, eşi vefat etmiş kişilerde ve ekonomik özgürlüğe ulaşmış gençlerde oldukça yaygın olarak görülmektedir (Esteve vd.,

2020). Boşanmış çiftlerin, bekâr olarak geçirdikleri süreler uzadıkça solo yaşam sürme ihtimalleri artmaktadır. Solo yaşam süreleri uzayan kişiler böylece tekrar evlilik yapmaya sıcak bakmamaktadırlar. İlk evliliklerden çocuklarının olması, özellikle kadınların tekrar evlenmekte isteksiz davranmalarına sebep olabilmektedir. Solo yaşam süresi uzayan kişiler için yalnız yaşamın avantajları, evliliğin avantajlarına göre daha cazip gelebilmektedir. Bunun yanı sıra solo yaşamın sunduğu sorumluluk almama, kimseye hesap vermeme ve bağımsız biçimde yaşayabilme gibi özgürlük temelli konforlar, kişilerin evlenip aile kurmaktansa yalnız yaşamayı tercih etmelerine yol açabilmektedir.

Solo yaşam güzellemelerinin genellikle aynı gerekçeler üzerinden yapıldığı görülmektedir. Bu gerekçeler solo yaşam tarzının bireyin kendine yatırım yapabilmesine, kendini geliştirmesine, toplumda evli insanlara göre daha fazla sosyal temas içinde olunabilmesine imkân sağlaması şeklindedir. Tüm bu gerekçeler, kapitalist sistemin koşullandırdığı tüketim kültürünün bireysellik üzerinden bekâr hayat tarzının geçmişten kalan kötü imajını ortadan kaldırma gayretinden başka bir şey değildir (Van de Velde, 2018). Bu yüzden solo yaşam süren kişiler filmlerde, dizilerde, müzik ve sosyal medya platformlarında çoğunlukla zengin, başarılı, özgüvenli, itibarlı, güçlü, bağımsız ve özgür olarak gösterilmektedir.

Sosyal medya fenomenlerinin, gayrimeşru kişilerin, kripto para vurguncularının, film/dizi oyuncularının ve anlık popülaritesi oluşan şarkıcıların tek kişilik yaşamlarının içerik üreticiler tarafından sürekli olarak işlenmesi; bu yaşam tarzının büyük kitlelerce bilinirliğini arttırmıştır. Böylece filmeler, diziler, şarkılar, video klipler ve sosyal medya içerikleri aracılığıyla solo yaşam tarzı normalleştirilmektedir. Köpürtülen ve özendirilen bu tip yaşam biçimleri, evli kişilerin daha serbest yaşama isteklerinin artmasına, çiftlerin birbirlerine olan tahammüllerinin azalmasına, boşanma oranlarının yükselmesine, gençlerin evlenmeden aileden ayrılıp yeni bir hayat kurmaya çalışmasına sebep olabilmektedir.

2.3. Dünyada Solo Yaşamın Seyri

Solo yaşamların bir salgın halinde tüm dünyaya yayılıyor olması, değişip dönüşen üretim süreçleri ve ekonomik ilişkilerle açıklanabilir. Çünkü, kendisinden başka kimsenin sorumluluğunu almadan, sadece kendi için yaşayan bekârlarla özdeşleştirilen solo yaşam tarzı ilk olarak sanayi devrimini yaşamış batı toplumlarında yaygınlaşmaya başlamıştır. Buhar makinalarının, elektriğin, elektroniğin, bilgisayarların ve yapay zekânın üretimde kullanılması her biri sanayi devriminin ayrı evreleri olarak üretim süreçleri üzerinde köklü değişimlere sebep olarak toplumsal yapıları geri dönülemez biçimde etkilemiştir. Sanayi devrimlerinin her

aşamasında iş ilişkileri uzmanlaşmaya daha çok evrilmiş, kolektif bilinç ise zayıflamıştır. Bu durum toplumsal bağların gücünü kaybetmesine sebep olmuştur (Erdoğan, 2019).

Sanayi devrimlerini gerçekleştirebilmiş batı toplumlarının elde ettikleri zenginlikler onları refah toplumlarına dönüştürmüştür. Birinci sanayi devrimi sürecinde yaşanan işçi-işveren mücadeleleri ise işçiler ve diğer çalışanlar lehine bazı ekonomik ve sosyal kazanımların elde edilmesi ile sonuçlanmıştır. Sosyal güvenlik kapsamının genişletilmesi ve sistem tarafından sağlanan yardımların iyileştirilmesi de bu mücadeleler sonucunda ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet olmanın gerekliliklerinden birisi olan gelişmiş sosyal güvenlik sistemleri sayesinde insanların topluma, akrabalara, aileye ve arkadaşlara olan ekonomik ve sosyal bağımlılıkları azalmıştır. Düzenli bir iş edinen kişiler bu süreçte sadece gelir güvencesine kavuşmakla kalmamışlardır. Aynı zamanda bu kişilere yaşlılık, hastalık, malullük, analık ve işsizlik gibi risklere karşı da güvenceler de sağlanmıştır. Böylece her türlü ekonomik ve sosyal risklere karşı kişilerin özgüvenleri artarak bireyselleşmeleri kolaylaşmıştır.

Toplumsal refahın ve hayat kalitesinin geçmiş dönemlere göre gelişmiş olması, yeni nesilleri yuva kurmak sureti ile sorumluluk almaktan uzaklaştırmıştır. Erken gençlik dönemlerinin büyük bölümünü eğitim alarak ailelerine bağımlı biçimde geçiren gençler, önceki kuşakların hayat mücadelesi verdiği yaşlarda bile halen ya aileleri ile birlikte yaşamaya ya da ailelerinin sağladığı desteklerle yaşamlarını sürdürmeye başlamışlardır (Ulrich ve Beck-Gernheim, 2012). Bu durum gençlerin geç yaşlarda evlenmelerine, evlilikleri ötelemelerine veya hiç evlenmemelerine sebep olmuştur (Glenn Sandström Lena Karlsson, 2019).

Eğitim seviyesinin artması ile potansiyel gelir düzeyinin de artıyor olması, kişilerin ailelerinden ayrı biçimde tek başlarına hayatlarını sürdürebilmelerini de mümkün kılmıştır (Elyakim Kislev, 2019). Eğitim hayatları sonrasında istihdam olanağı bulup ekonomik anlamda güvence sağlayan gençlerin, ailelerinden ayrı biçimde oluşturdukları solo yaşamların süreleri, evliliğe olan bakış açılarının değişmesi nedeni ile uzamıştır. Her toplumda ve inanişta nesebi koruyabilmenin, nesillerin devamını sağlayabilmenin, zinaya düşmemenin ve bedenin ihtiyacını giderebilmenin meşru zemini olarak görülen evlilik kurumu, aşırı akılcılık ve bireysellik nedeniyle değersizleştirilmiştir. Kanunların, boşanmış erkeği nafaka ve benzeri maddi sorumluluklarla ekonomik anlamda zor durumlara düşürebilmesi, aşırı akılcı erkekleri evlenmekten uzaklaştırmıştır. Yine ekonomik özgürlüğünü elde edebilen aşırı akılcı kadınlar, aile kurumu içerisine girip eşe, çocuğa ve yuvaya ilişkin sorumlulukları yüklenmekten kaçınmışlardır. Bu kişiler sadece kendine odaklanmayı seçerek ve kendi faydasını maksimize

edebilecek faydacı tutumlar sergilemişlerdir. Her iki durum da evlilik dışı birlikteliklerin sayısını arttırarak solo yaşamları toplumlarda görünür kılmıştır.

Dünya genelinde solo yaşam sürenlerin sayılarını arttıran bir diğer gelişme de boşanan kişilerin “Solo yaşamın konforu”na alışıp hayatlarının geri kalan bölümünde tercih ettikleri yalnız yaşamayı istemeleri olmuştur. Boşanma, çiftlerin evlilik durumlarının devam etmesi halinde ortaya çıkması muhtemel bedensel, zihinsel, sosyal ve mesleki sorunların önüne geçilebilmesi için başvurulan bir yöntemdir ve “Nikâh akdi ile birlikteliğe başlayan evli çiftlerin; kişilikleri, inançları, sosyokültürel değerleri, alışkanlıkları ve tepkileri ile birbirine uyum sağlayamama durumunda nikâh akdini bozma ve ayrılma hali” (Oğurtan, 2011) şeklinde tanımlanmaktadır. Boşanma müessesinin amacı her bir aile ferdi için daha sağlıklı, konforlu ve huzurlu bir hayatın devamını sağlayabilmektir (Oğurtan, 2011). Bu bakımdan boşanma müessesesi kişilere geçmişte vermiş oldukları yanlış kararlardan dönebilmeleri ve yeniden hayatlarını kurabilmeleri için bir fırsatlar sunmaktadır.

Boşanmanın gerekçeleri ve anlamı zaman içerisinde değişime uğramıştır. Bu değişim boşanmaları daha kolay hale getirerek boşanmış çift sayılarının dünya genelinde her geçen gün daha da artmasına sebep olmuştur. Boşanmalar; geçmişte bir başarısızlık, parçalanmış aileler, mutsuz ve sorunlu nesiller gibi menfi anlamlar taşıırken günümüzde adeta bir başarı hikayesi gibi lanse edilmeye başlanmıştır. Boşanma günümüzde evli iken akıp giden sürede kaçırılmış olduğu düşünülen fırsatların yeniden yakalanabilmesi, yeni deneyimlerin yaşanabilmesi, kişinin ailesi yerine daha çok kendisine odaklanabilmesi ve yeni başlangıçların yapılabilmesi için fırsat olarak görülebilmektedir (Erdoğan, 2019). Özellikle eğitim ve gelir düzeyleri yüksek kadınlar, evlilik hayatları içerisindeki beklentilerinin karşılanmaması halinde boşanmayı bağımlılıktan kurtuluşun ve özgürleşebilmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak değerlendirebilmektedir (Anderson vd., 1995). Geçmişte gençlerin ana-baba evinden kaçmak, ana-baba baskısından kurtulmak, daha rahat hareket edebilmek ve özgürleşebilmek için yapmış oldukları evlilikler, günümüzde artık eş ve/veya çocukların sorumluluğundan kaçmak, kendine daha fazla zaman ayırabilmek ve hayatı kendi isteği doğrultusunda yaşayabilmek için sonlandırılabilir (Giddens, 2016).

Solo yaşam tarzı, günümüz tüketim toplumlarının arzu ettikleri amaçlara ulaşabilmelerine hizmet eden oldukça işlevsel bir araç haline gelmiştir. Üretim ve insan ilişkilerindeki dönüşümlerin yalnızlaştırdığı kişiler bir taraftan solo yaşamları benimserlerken diğer taraftan yalnız yaşamının gerekliliklerini daha fazla harcayarak ve daha fazla tüketerek karşılamaya

çalışmaktadır. Bu ise kapitalist sistemin popüler kültürler üzerinden yapmaya çalıştığı tüketim çılgınlığına hizmet etmektedir (Taylor, 2012).

Son yıllarda yapılan anketler ve nüfus sayımı verileri, refah seviyesi yüksek ülkelerde insanların yalnız yaşama olasılığının daha fazla olduğunu ve tek kişilik hanelerin sayısının bu ülkelerde daha önce görülmemiş seviyelere ulaştığını göstermektedir (UNECE Statistical Division Database, 2024). Bu verilere göre dünya genelinde solo yaşam eğilimleri artıyor olmasına rağmen solo yaşamların artış hızı her ülkede aynı değildir. Ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları, solo yaşam süren kişilerin içinde yaşadıkları çevrelerde daha görünür hale gelmelerinde belirleyici olabilmektedir (Lesthaeghe, 2014).

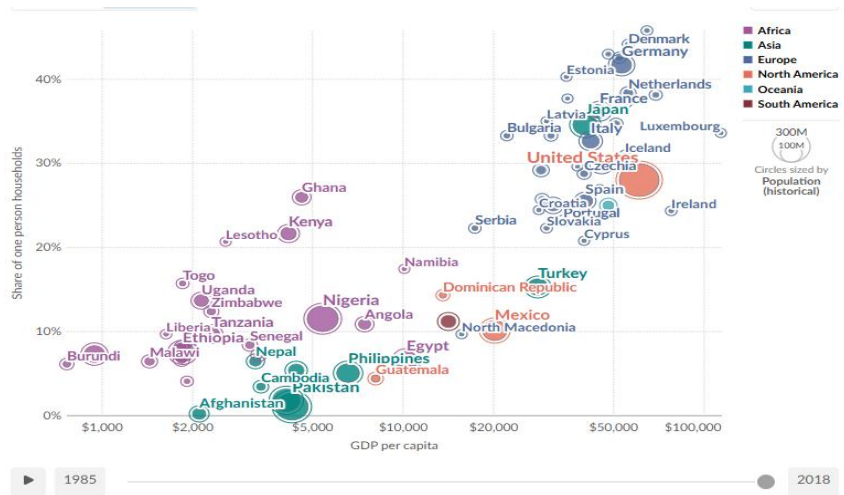
Günümüzde kapitalizmin ve liberalizmin kalesi durumundaki ABD'de, tek başına yaşayan yetişkinlerin sayısı 1960'lı yıllardan itibaren istikrarlı biçimde artmıştır. 1960 yılında 6,9 milyon olan tek kişilik hanehalkı oranı 1970 yılında 10,85 milyon; 1980 yılında 18,3 milyon; 1990 yılında 23 milyon; 2000 yılında 26,72 milyon; 2010 yılında %31,4 milyon; 2020 yılında 30,42 milyon ve nihayetinde 2023 yılında 38,1 milyon olmuştur. Yani 1960'lı yıllardan günümüze kadar ABD'de solo yaşam süren kişi sayısı yaklaşık olarak %442 oranında artış göstermiştir (Statista, 2024).

ABD'de 1960'lı yıllardan günümüze değin solo yaşam eğilimlerinde görülen artış, birçok Avrupa ülkesi ile benzerlik göstermiştir. 2018 yılı itibari ile solo yaşam süren kişi oranının %40'dan fazla olduğu ülkeler, Estonya (%40,3), İsveç (%42,5), Finlandiya (%43,0), Danimarka (%44,1), Norveç (%45,8) gibi kuzey Avrupa ülkeleri ile Almanya (%41,7) olmuştur. 2021 yılı verilerine göre solo yaşam süren kişi oranının %30'dan fazla olduğu ülkeler ise Hollanda, İsviçre, Litvanya, Avusturya, Fransa, Letonya, Belçika, Japonya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Bulgaristan, Macaristan, İtalya olarak tespit edilmiştir. Söz konusu verilere göre Letonya'da %41,1; Hollanda'da %38,5; İsviçre'de %36,9; Avusturya'da %38 ve Litvanya %35,2 oranında solo yaşam süren tek kişilik hanehalkı bulunmaktadır (UNECE, 2024). Solo yaşam süren kişilerin toplam hanehalkı içerisindeki oranı 1980'li yılların başlarında Avrupa genelinde %20 civarında iken aradan geçen yaklaşık 40 yıllık sürede bu oran iki kat artış göstermiştir (UNECE, 2024). Solo yaşam süren kişi sayısının en düşük olduğu ülkeler Afganistan (%0,02), Pakistan (%1,1) ve Irak'tır (%1,2). Solo yaşam sürenlerin oranının tüm hanelerin %5'in altında olduğu diğer ülkeler ise Bangladeş, Yemen, Tacikistan, Nijer, Mali, Kamboçya, Filistin, Sierra Leone, Guatemala, Güney Sudan, Ürdün, Gine, Nikaragua, Komorlar ve Filipinler'dir (Ortiz-Ospina, 2020).

Yukarıda verilen oranlardan da anlaşılabilceği üzere ülkelerdeki solo yaşam süren kişi sayısı ile milli gelir arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Kişi başına düşen milli geliri yüksek ülkelerde insanların yalnız yaşama oranı, kişi başına düşen milli geliri düşük olan ülkelere göre daha fazla olmaktadır. Ancak tüm ülkeler açısından solo yaşam düzeyini açıklayabilmek için milli gelir tek başına yeterli bir gösterge değildir. Çünkü benzer milli gelire sahip olan bazı Afrika ve Asya Ülkeleri arasında solo yaşam oranları bakımından ciddi farklar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin Gana’da solo yaşam oranı %25 civarında iken bu oran Pakistan’da ancak %1,5 civarındadır. Bu da kültürlerin ve ülkeye özgü faktörlerin solo yaşam oranları üzerinde en az milli gelir kadar etkisi olduğunu göstermektedir (Ortiz-Espina, 2020).

Sosyal güvenlik sistemi gelişmiş ülkelerde solo yaşam türlerine daha fazla rastlanabilmektedir. Refah seviyesi yüksek ve sosyal devlet anlayışının baskın olduğu ülkelerdeki kapsamlı sosyal güvenlik sistemleri kişilerin solo yaşam sürdürmeleri için güvence sağlayabilmektedir. Bu tip ülkelerde sosyal ve ekonomik risklere karşı devletin koruyucu yaklaşımı kişilerin yalnız yaşayabilme konusunda cesaretlendirmektedir. Sosyal güvenlik sistemlerinin iyi işlemediği ve kişilerin kendilerini güvencede hissedebilmek için aile, akraba ve arkadaş ilişkilerine daha fazla ihtiyaç duyulduğu durumlarda solo yaşam riskli bir yaşam biçimi olarak görülebilmektedir. Bunun nedeni kişilerin solo yaşam sürebilmelerini destekleyecek ekonomik ve sosyal altyapının yetersiz olmasıdır (Ortiz-Espina, 2020).

Grafik 1. Milli Gelir Solo Yaşam İlişkisi

Kaynak. Ortiz-Espina, 2020

2.4. Türkiye’de Solo Yaşamın Seyri

Türkiye’de aile yapısında yaşanan değişim ve dönüşler solo yaşamların seyrini büyük oranda belirlemiştir. Modernleşmenin ileri süreçleri olan sanayileşme, sosyoekonomik gelişme,

kentleşme, göç, eğitim seviyesinin yükselmesi, doğum oranının düşmesi, kadınların işgücü piyasasında daha çok yer alması Türkiye’de aile ve hanehalkı yapısının değişmesine sebep olmuştur. Bu değişim, kırsal alanda yaygın olarak görülen, büyük anne ve büyük babanın otorite olarak kabul edilerek, çocuklar ve torunların aynı hanehalkı içerisinde yer aldığı geniş aile yapısının bölünüp küçülmesi şeklinde kendini göstermiştir.

Türkiye, sanayileşmeye bağlı modernleşme süreçlerini Batı toplumlarına nazaran çok daha geç deneyimlemiştir. Buna rağmen Türk aile ve hanehalkı yapısında görülen değişim ve dönüşümler Türkiye’de çok daha hızlı gerçekleşmiştir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren Türkiye’de geniş ve çok çocuklu ailelerin toplam hanehalkı içerisindeki oranı azalmıştır. Bunun yerine bir veya iki çocuklu çekirdek ailelerle, tek ebeveynli hanehalkları yaygınlık kazanmıştır.

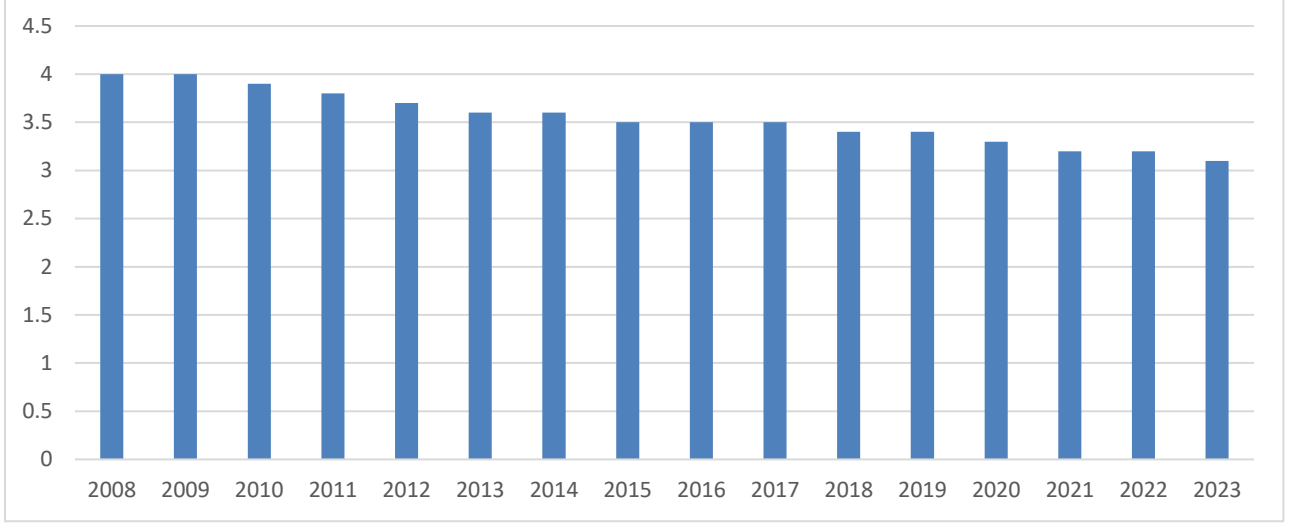
Türkiye’de hanehalkı büyüklüğünün 20. yüzyılın ortalarından itibaren azalmasında, tarımda makineleşmenin ve kırdan kente göçün payı oldukça fazladır. Tarımda makineleşmenin yaygınlaşmasından önce kırsal alanlardaki tarımsal faaliyetler büyük oranda ücretsiz aile işçileri tarafından yapılmaktaydı. Yani tarımsal üretim için gereken işgücü kalabalık hanehalkları tarafından sağlanmaktaydı. Ancak tarımda makineleşmenin yaygınlaşması ile birlikte tarımsal üretim için gereken kol gücüne daha az ihtiyaç duyulmaya başlandı. Bu da kırsal alanındaki tarımsal işgücünün âtıl kalmasına ve gizli işsizliğin artmasına sebep oldu. Onlarca aile üyesinin haftalarca bitirmeye uğraştığı işlerin, tarım makinaları ile çok daha kısa sürede bitirilmesi hem işgücünden hem de zamandan tasarruf sağladı. Bu gelişmelerin neticesinde 1960’lı yıllardan itibaren kırdan kentlere kitlesel göç hareketleri gerçekleşti.

Türkiye’de kırdan kente göç eden ailelerin kentleşme ve kentlileşme süreçleri oldukça sancılı geçti. Öncül aile fertlerinin büyük kentlerde tutunmaya çalışıp diğer aile bireylerinin sonradan kentlere eklemelendiği bu göç sürecinde, kırsal yaşam tarzı ve kırsal yaşamdan edinilen alışkanlıklar kentlere taşındı (Başlevent, 2021; Duben, 1985). Kent çeperlerinde kurulan gecekondu mahallelerinde akraba ve hemşehri mekanizmaları ile varolmaya çalışan bu göçmen aileler, ağırlaşan yaşam koşulları, geçim sıkıntısı ve kentsel yaşamın beraberinde getirdiği zorlukları yaşamak zorunda kaldı. Bu zorluklar karşısında kalabalık aileler kırsal bölgelerdeki yapılarını koruyamayarak küçüldüler.

Türkiye’de hanehalkı büyüklüğü tarımda sanayileşmenin başladığı 1950’li yıllardan kentlere kitlesel göçlerin hızlanmaya başladığı 1970’li yılların ortalarına kadar yatay bir seyir izlemiştir. Hanehalkı büyüklüğü 1970’li yılların ortalarından itibaren ise sürekli olarak azalmıştır. 1955 yılında Türkiye’de ortalama hanehalkı büyüklüğü 5,68 iken; 1970 yılında 5,78 ile zirve değere ulaşmıştır. Sonrasında ise ortalama hanehalkı büyüklüğü istikrarlı biçimde düşmüştür. 2009

yılında 4 olan ortalama hanehalkı büyüklüğü 2019 yılında 3,4; 2023 yılında ise 3,1 olmuştur (TÜİK, 2024b).

Grafik 2. Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü (Kişi Sayısı)

Kaynak. TÜİK, 2024b

Türkiye’de hanehalkı büyüklüğünün her geçen yıl daha da azalması tek kişilik hanehalklarının oranının artmasına yol açmıştır. Örneklerine her geçen gün daha fazla rastladığımız solo yaşamların Türkiye’deki yaşam koşulları bakımından zorunluluktan mı yoksa tercihlerden mi ileri geldiği ise araştırılması ve tartışılması gereken bir başka konudur. Türkiye’de zorunlu sebeplerden dolayı solo yaşam sürenlerin genellikle 65 yaş üstü kişiler olduğu görülmektedir. Büyüyen çocukların evden ayrılması veya eşlerden birisinin ölümü nedeniyle 65 yaş üstü kişiler zorunlu olarak solo yaşam sürebilmektedir. Yaşlı nüfus içerisinde Türkiye’de solo yaşam sürenlerin çoğunun kadınlar olduğu da dikkat çekmektedir. Bunun nedeni ise Türkiye’de kadınların ortalama ömrünün erkeklerden fazla olması ve boşanan kadınların, boşanan erkekler kadar tekrar evlenmeye gönüllü olmaması ile açıklanmaktadır (TÜİK, 2024c).

Türkiye’de boşanma, yaşlılık ve ölüm gibi zorunlu nedenlerden dolayı solo yaşam sürmek zorunda kalan kişi sayısının, ortalama yaşam beklentisinin uzamasıyla daha da artması beklenmektedir. Zorunlu nedenlerden dolayı yalnız kalan kişiler, bu yalnızlıklarını artan ömür beklentisi nedeniyle daha uzun süre yaşamaktadırlar. 2023 yılı itibari ile Türkiye’de doğuştan beklenen yaşam süresi 77,3 yıl olarak hesaplanmıştır. Kadınlarda bu süre 80 yıl iken erkeklerde 74,7 yıldır (TÜİK, 2024c).

Kır-kent ayrımı bakımından solo yaşamların seyrine bakılacak olursa ilçe ve köy ve küçük kentlerde de solo yaşam süren kişi sayısının metropollere benzer şekilde arttığı görülmektedir.

Kırsal alanlardan ve küçük kentlerden metropollere yapılan göçler, eşlerden birisinin ölümü ile geride kalan eşin yaşam süresinin artması küçük illerde, ilçelerde ve köylerde zorunlu olarak solo yaşam örneklerinin çoğalmasına yol açmaktadır. Yine sosyal dışlanmaya maruz kalan ve toplumla bütünleşemeyen marjinal kişiler de Türkiye’de zorunlu olarak solo yaşam sürebilmektedirler.

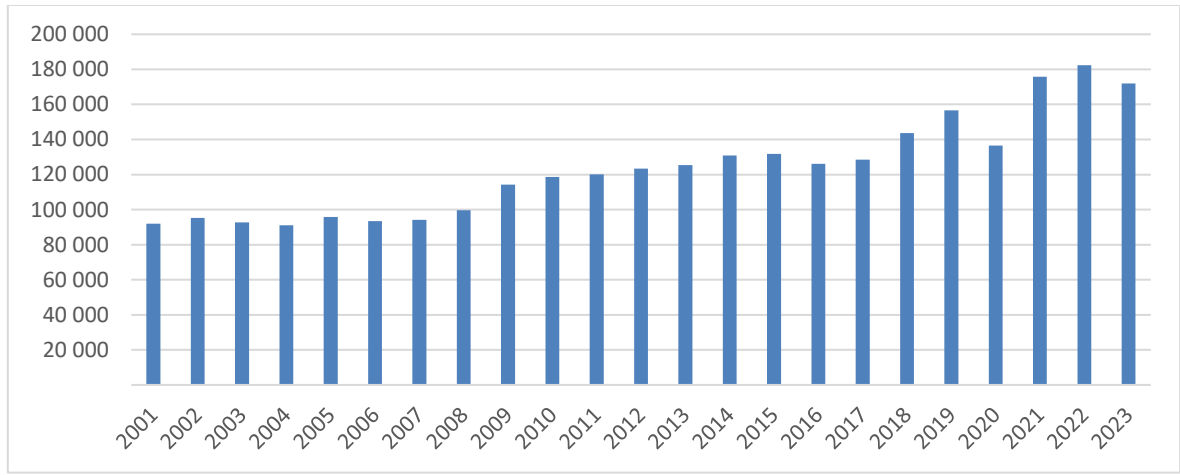
Türkiye’de tercihli yalnızlık şeklinde gelişen solo yaşamlar ise zorunlu biçimde ortaya çıkan solo yaşamlardan tamamen farklı gerekçelere sahiptir. Tercihli yalnızlık öncelikle hayatı sorgulamak, düşünmek, üretmek ve kendini dinlemek için bazı insanların ileri sürdükleri gerekçelerden kaynaklanabilmektedir. Geçmişte inzivaya çekilen din adamları, filozoflar, düşünürler, yazarlar ve sanatçılar bu ve bunun gibi nedenlerle solo yaşam sürmüşlerdir. Günümüzde de bu gerekçelere sahip kişilere rastlamak mümkündür. Ancak günümüzdeki solo yaşam tercih nedenlerinin büyük çoğunluğu; popüler kültür, tüketim toplumu, sosyal medya ve kitle iletişim araçları tarafından belirlenmektedir. Özellikle sosyal medya aracılığı ile yalnız yaşayan bireylerin daha özgür, daha başarılı, daha güçlü ve daha bağımsız olduklarına yönelik olarak yapılan güzellmeler; geleneksel aile yapısı içerisinde yaşamaktansa imkânı olan kişilerin yalnız yaşamayı tercih etmelerine sebep olabilmektedir. Bu güzellmelerin yapılması tüketim toplumunun daha da büyümesinden nemalanan çevrelerce de desteklenmektedir (Erdoğan, 2020). Çünkü kişilerin yalnız yaşaması, yalnız yaşayan her bireyin konuta, eşyaya, tatile ve eğlenceye daha fazla harcama yapması için sebepler ortaya çıkarmaktadır. Bu ve buna benzer durumlar, kapitalist ekonomik sistemlerde tüketimin sürekli olarak canlı tutulmasına hizmet etmektedir.

Türkiye’de solo yaşam süren kişilere karşı bakış açısı son zamanlarda oldukça değişmiştir. Bekâr hayatı yaşamak Türk toplumunda kabul gören bir durum değil iken son zamanlarda bu yaşam biçimi halk tarafından yadırganmamaya başlanmıştır. Türkiye’de yakın geçmişe kadar geleneksel mahalle hayatından dışlanan bekârlar ya bekâr odalarında ya hanlarda ya da pansiyonlarda yaşayabilmekteydiler (Güneş, 2015). Dolayısıyla Türk toplumunda yakın zamanlara kadar okumak, çalışmak, askerlik hizmetini yapmak gibi gerekçeler dışında aileden evlenmeden ayrılarak tek başına bir hayat kurmak, ayıp ve norm dışı bir davranış şekli olarak kabul edilmekteydi (Erdoğan, 2020). Günümüzde ise bu bakış açısı ve anlayış oldukça yumuşamış görünmektedir (Klinenberg, 2012). Toplumda oluşan bu yumuşama da kişileri solo yaşamları tercih etme konusunda cesaretlendirmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de solo yaşamların toplumda daha görünür hale gelmesinde geç evliliklerin ve hızla artan boşanma oranlarının payı büyüktür. Son yıllarda

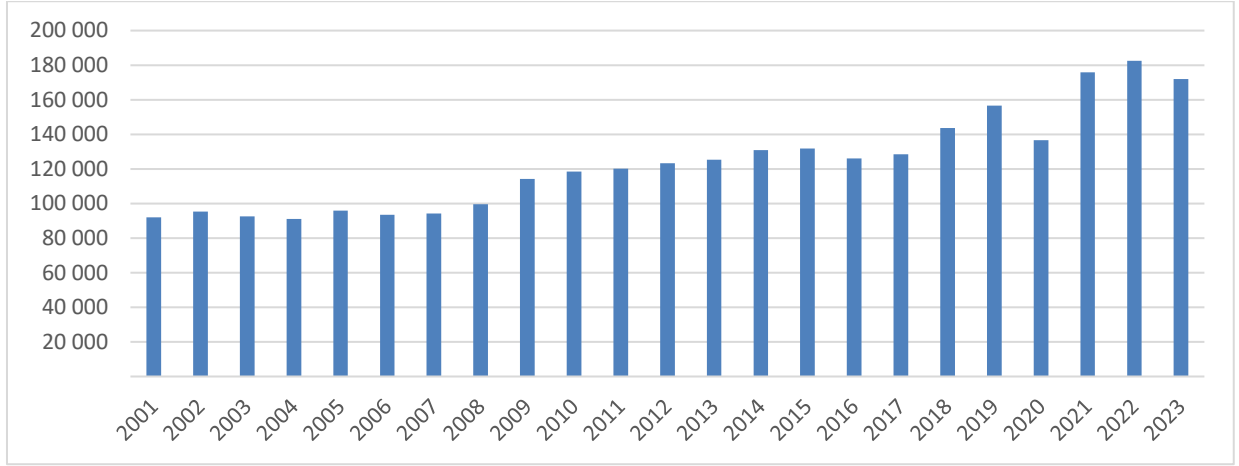
Türkiye’de evlenme oranları boşanma oranlarının dahi gerisinde kalmaya başlamıştır. Nitekim, 2022 yılında Türkiye’de evlenen çiftlerin sayısı 575 bin 891 iken; 2023 yılında bu rakam 565 bin 435 olmuştur. Yani evlenen kişi sayısı bir önceki yıla göre 10.456 kişi azalmıştır. Başka bir deyişle bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı 2022 yılda 6,78 iken 2023 yılında binde 6,63 olmuştur. Daha geniş periyotta değerlendirilecek olursa kaba evlenme hızı artan nüfusa rağmen 2001-2023 döneminde 8,35’den 6,63’e gerilemiştir (TÜİK, 2024d). Bu da günümüzde evliliğin önceki dönemlere göre ötelendiği ya da daha az tercih edildiği anlamını taşımaktadır.

Grafik 3. Türkiye’de Evlenme Sayıları 2001-2023

Kaynak. TÜİK, 2024d

Türkiye’de boşanan çiftlerin sayısı ise 2022 yılında 182 bin 437 iken bu sayı 2023 yılında 171 bin 881 olmuştur. Bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı 2023 yılında binde 2,01 olarak gerçekleşmiştir. Kaba boşanma hızı 2001 yılında 1,41 iken 2022 yılında 2,15 olmuştur. Türkiye’de boşanma sayısı 2022 yılında 182,437’ye ulaşarak tüm zamanların zirve değerine ulaşmıştır. 2023 yılına ise boşanma sayısında bir önceki yıla göre düşüş yaşanmıştır. Buna rağmen 2023 yılında gerçekleşen 171,881 boşanma ile yıllık boşanma sayısında tarihin en yüksek ikinci seviyesine ulaşılmıştır (TÜİK, 2024d). Boşanma oranlarında yaşanan bu artışlar Türkiye’de artan solo yaşamları açıklayabilmek için anlamlı veriler oluşturmaktadır.

Grafik 4. Türkiye’de Boşanma Sayıları 2001-2023

Kaynak. TÜİK, 2024d

2.5. Solo Yaşamların Dönüştürdüğü Konut Tercihleri

Konut tercihleri diğer ekonomik mal ve hizmetlerin taleplerindeki gibi gelirden, fiyattan, beklentiden, zevk ve tercihlerden etkilenmektedir. Konut talebi aynı zamanda demografik ve sosyo-psikolojik içeriği olan bir kavram olmasından dolayı cinsiyete, yaşa, hanehakkı büyüklüğüne, çocuk sayısına, eğitim düzeyine, mesleğe ve medeni duruma göre de değişkenlik gösterebilmektedir. Konut talebini etkileyen demografik özellikler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda; yaşın, medeni durumun, mesleğin, harcanabilir gelirin ve bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrenin konut talebi üzerinde farklı düzeylerde de olsa etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalarda, bireyin sahip olduğu harcanabilir gelirin konut talebini oluşturan önemli bir unsur olduğu, ancak bunun konut talebini açıklayabilmek için tek başına yeterli olmadığı da belirtilmiştir. Gelir dışında konut talebini etkileyen en önemli ikinci unsur bireyin yaşı olmuştur. Genç yaştaki bireyler yeteri kadar sermaye birikimlerinin olmaması ve kredi kullanımına uygun gelir elde edememeleri nedeniyle daha çok kiralık konutlara yönelmişlerdir. İlerleyen yaşlarda ise evlilikler, çocuklar ve artan sorumluluklar çerçevesinde bu kişilerin borçlanma yoluyla da olsa konut sahibi olma taleplerinin arttığı görülmüştür. Bu çalışmada ayrıca konut satın alınabilecek ekonomik yetkinliğe ulaşamayan kişilerin kiralık konut taleplerinin arttığı tespit edilmiştir (Lee, 1966; Lee, 1963).

Çocuklu ailelerin, çocuksuz ailelerin, tek ebeveynli hanelerin, solo yaşam süren bireylerin, boşanmış veya henüz boşanmayıp ayrı hayat sürdüren eşlerin konut talepleri farklı özellikler gösterebilmektedir. Çocuklu ailelerin konut talebinde güvenli çevreler, kamusal hizmetlere erişim kolaylığı, sosyal donatı alanları ve fazla oda sayısı öncelik oluşturmaktadır. Çocuksuz veya genç aileler için ise kentlerin çekim merkezleri ile iş olanaklarına olan mesafe, ulaşım

imkânları ve sosyo-kültürel aktivitelere yakınlık konut talebinde belirleyici olabilmektedir (Litman, 2009).

Müşterilerin konut satın alma kararlarını etkileyen faktörleri ve konut satın almak isteyenlerin profillerini belirlemeyi amaçlayan bir çalışmada; müşterilerin demografik özellikleri ile talep ettikleri konut özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan anketler sonucunda müşterilerin cinsiyetlerine göre satın almak istedikleri konut tipi ve oda sayısı değişmezken, medeni durumlarıyla talep ettikleri konutların büyüklüğü arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yapılan çalışmada elde edilen verilere göre, evli müşterilerin, bekâr, boşanmış ya da solo yaşam süren müşterilere göre daha büyük ve daha fazla odaya sahip konut tiplerini talep ettikleri görülmüştür (Kaba, 2008).

Evlenip yuva kurulması halinde çiftlerin yeni konut talebi nasıl ortaya çıkıyorsa; boşanma halinde de bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için konut talepleri oluşabilmektedir. Boşanan çiftler için ailelerinin yanına yerleşmek kısa vadede palyatif bir çözüm olabilir. Ancak aileden bağımsız hayat sürdürme isteği ve gerekliliği, boşanmış bireyleri yeni konut arayışına itmektedir. Bu yöndeki arayışlar genellikle yoğunlaştırılmış, mütevazı büyüklükte ve güvenli konutlar çerçevesinde şekillenmektedir.

3. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Dünyada ve Türkiye’de sebebi ne olursa olsun solo yaşam süren kişi sayısı her geçen gün artmaktadır. Hayatlarına yalnız olarak devam etmek durumunda olan kişiler için solo yaşam zorunluluk ya da tercihler çerçevesinde şekillenebilmektedir. Toplumda solo yaşam süren kişilerin artması talep edilen konut tipolojisinin de bu kişilere göre uyarlanmasını zorunlu kılmaktadır. Solo yaşam süren kişilerin cinsiyetleri dahi talep edilen konutların özelliklerini farklılaştırabilmektedir.

Metropollerde sürekli olarak artan arsa maliyetleri, inşaat şirketlerinin ve müteahhitlerin rantı yüksek birim alanlardan çok daha fazla konut üretebilme gayreti içerisine girmelerine sebep olabilmektedir. Bu da son zamanlarda 1+0, 1+1 ve 2+1 odalı, 35 m² ila 60 m² arasında net yaşam alanına sahip konutların üretilmesine yol açmaktadır. Üretilen bu tip konutların yoğun talep görmesi ise gayrimenkul sektörü temsilcilerinin konut üretimine bakış açılarının değişmesine ve konutun bir yatırım aracı haline dönüşmesine sebep olmaktadır.

Solo yaşam süren kişilere yönelik olarak üretilen küçük metrekareli kompakt yaşam alanları, çekirdek aileler için bile bazı bölgelerde yeterli büyüklükte konut stokunun üretilmeme sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda çekirdek ailelerin dahi barınma ihtiyaçlarını

giderebilmeleri için dolaşıma sokulması gereken makul büyüklükteki konutlara erişim sınırlandırılmaktadır. Arz ve talep dengesizliklerine sebep olan bu durum, bazı bölgelere konut ve kira fiyatlarının yükselmesine yol açmaktadır.

Diğer taraftan kapalı-kapılı ve güvenli sitelerin yaygınlaşmasıyla birçok metropolde mahalle kültürü yok olmaya yüz tutmaktadır. Geleneksel mahalle yapısı içerisinde kabul görmeyen solo yaşam biçimleri, toplu konut şeklinde üretilen bu tip sitelerde çok fazla dikkat çekmemektedir. Ancak solo yaşam süren kişilerin çoğunluğu oluşturduğu sitelerde Türk aile yapısına uymayan davranış örneklerine de sıkça rastlanabilmektedir. Bu durum ahlaki yozlaşmaya, dejenere hayat tarzlarının normalleştirilmesine ve kötü alışkanlıkların yaygınlaşmasına sebep olabilmektedir.

Rant odaklı biçimde üretilen küçük metrekareli bir veya iki odalı konutlar ile bu konutların yer aldığı çevrelerin sunduğu sosyal ortamlar, solo hayata özenen kişilere cazip gelebilmektedir. Solo yaşam sürmeye hevesli gençlerle, evli olup daha özgür bir hayat sürmek isteyen yetişkinler için bu tip konutlar oldukça uygun şartları bünyesinde barındırmaktadır. Sağlanan bu konfor gençlerin evlenme yaşlarının daha da yükselmesine ve boşanma oranlarının daha da artmasına sebep olabilmektedir. Solo yaşamın beraberinde getirdiği yalnızlığın, bireyselliğin ve benmerkezciliğin artması ise geleneksel Türk aile yapısının bozulması başta olmak üzere birçok toplumsal sorunlara yol açması beklenebilir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın başlıca üç amacı bulunmaktadır.

Araştırmanın birinci amacı, geleneksel Türk aile yapısının bozulmasında, evlenme oranlarının düşmesinde, boşanma oranlarının yükselmesinde ve evlilik dışı ilişkilerin normalleştirilmesinde bir risk unsuru olarak değerlendirilen solo yaşam tarzlarının yaygınlaşmasına hizmet eden konut üretim tiplerinin boyutlarını Ankara ölçeğinde gözler önüne sermektir.

Araştırmanın ikinci amacı üretilen solo yaşam alanlarının; insanları bireyselliğe, bencilliğe, yalnızlığa ve tüketim çılgınlığına özendirip özendirmediğini belirlemeye çalışmaktır.

Araştırmanın üçüncü amacı ise Emile Durkheim'in anomi olarak adlandırdığı bir takım toplumsal sorunların 1+0 ve 1+1 konut stoklarının yoğun olduğu toplu yaşam alanlarında ortaya çıkıp çıkmadığını tartışmaya açmaktır.

5. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Bu yöntemin çalışmada kullanılmasının başlıca sebebi, ulaşılan yazılı ve elektronik belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmeye olanak sağlamasıdır. Doküman analizinin ilgili konu hakkında ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmesi (Corbin ve Strauss, 2008) de bu çalışma kapsamında başvurulacak uygun bir yöntem olduğunu düşündürmüştür. Kentleşme ve çevre merkezli olarak yapılmaya çalışılan bu araştırmanın konu itibarı ile sosyolojik, ekonomik ve psikolojik boyutlardan oluşan multidisipliner bir tarafı vardır. Bu yüzden doküman analizi yönteminin, probleminin derinlemesine araştırılmasına, bu problemin anlaşılıp çözümün neler olabileceğinin ortaya çıkarılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır.

Doküman analizi için gereken nicel veriler iki aşamalı olarak toplanmıştır. İlk aşamada; yalnız yaşama eğiliminin dünya genelindeki durumunu ve Türkiye’deki seyrini gözler önüne serebilmek için TÜİK, OECD, Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Bankası, Statista ve Eurostat gibi resmi kurum ve kuruluşlardan elde edilen istatistiki bilgiler, dönemsel raporlar ve rapor özetlerinden faydalanılmıştır. Türkiye’de solo yaşam tercihlerine yönelik bilgi ve belgelere Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’nden (ADNKS) ulaşılmıştır. Solo yaşam sürenlerin konut tercihlerine ilişkin bilgi ve belgeler ise emlak siteleri ile gayrimenkul piyasasına dönemsel/bölgesel istatistik sunan araştırma şirketlerden elde edilmiştir.

Veri toplamanın ikinci safhasında Ankara’da faaliyet gösteren bazı inşaat firmalarının web siteleri, broşürleri, faaliyet raporları, ulusal ve yerel medyada yayınlanan reklamları, dağıtılan el ilanları, billboard afişleri, emlak ofislerinin emlak portföyleri ve internet ilanları incelenmiştir. Yapılan incelemelerde; solo yaşam süren kişilerin taleplerine, bu kişilerin tercihleri ile konut talep yapılarına, inşaat firmalarının solo yaşam süren kişilere taahhüt ettiği yaşam koşullarına, sunulan finansal formüllere/ödeme planlarına, proje alanındaki sosyo-kültürel ve demografik vb. yapılarla ilişkin verilere ulaşılmıştır.

2023 yılı itibarı ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sitemine (ADNKS) göre 375.260 tek kişilik hanehalkının bulunduğu Ankara İli, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Ankara İli’nin çalışmada örneklem olarak belirlenmesinin birinci sebebi elde edilecek olan sonuçlarının başta İstanbul, İzmir, Antalya ve Bursa gibi büyük kentler olmak üzere evren olarak belirlenen Türkiye geneline uyarlanabilmesidir. İkinci sebep ise Ankara İli’nin merkez ve çevre ilçelerinde bitiş tarihi 2025 yılı ve sonrası olan birçok konut projesinin planlanmış ve gerçekleştirilme aşamasında bulunuyor olmasıdır.

Çalışmada proje ve inşaat aşamasında olan toplam 8 toplu konut alanı incelenmiştir. Çankaya, Etimesgut, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan konut projeleri ile sosyoekonomik ve siyasi açıdan farklılık gösteren bölgelerdeki solo yaşamların durumu karşılaştırılmak istenmiştir. Projelerde, tek kişinin ancak yaşayabileceği küçük metrekareli 1+0 ve 1+1 konut tiplerinin üretilen toplam konutlar içerisindeki dağılımı da ön plana çıkarılmıştır. Bunun nedeni Durkheim'ın anomi olarak adlandırdığı bir takım toplumsal sorunların 1+0 ve 1+1 konut stoklarının yoğun olarak bulunduğu toplu yaşam alanlarında ortaya çıkıp çıkmayacağını tartışabilmektir.

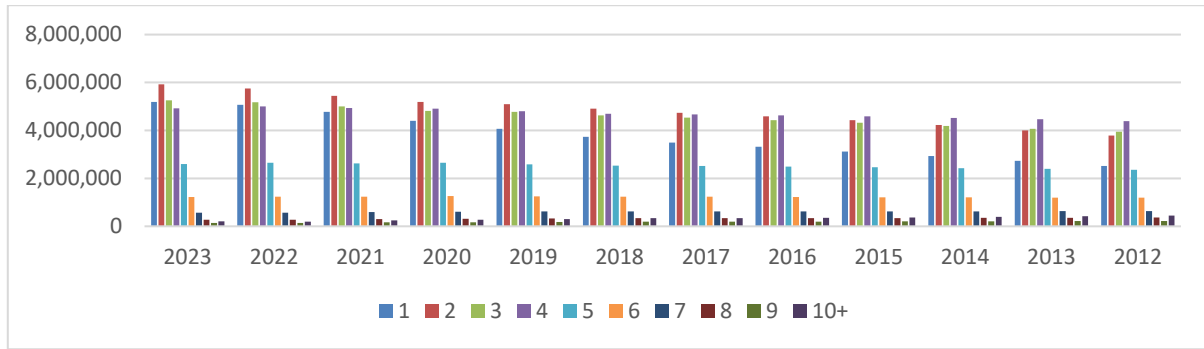
Son olarak araştırma kapsamında seçilen 8 projenin lansmanlarında vadedilen yaşam tarzlarının ve konforun, insanları solo yaşama özendirip özendirmediği kullanılan söylemlerden ve kullanılan jenerik ifadelerden tespit edilmeye çalışılmıştır. İncelenen projelerde inşaat firmalarının konut üretiminde solo yaşam gerçeğinin ne kadar farkında oldukları ve bu projelerde solo yaşam tercihinde bulunan kişilerin merkeze alınıp alınmadığı da incelenmiştir.

Çalışmada etik beyan gerektirecek yöntemler (anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri vb.) ve kullanılmamıştır. Bu yüzden etik kurul onayı alınmasına gerek duyulmamıştır.

6. VERİLER

Türkiye’de son yıllarda metropoller başta olmak üzere solo yaşamın örneklerine çok daha fazla rastlanmaktadır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) göre 2023 yılı itibarı ile tüm Türkiye genelinde solo yaşam süren yani tek kişiden oluşan hanehalkı sayısı 125.494 daha artarak 5.192.825 olmuştur. 2012 yılında Türkiye’de tek kişiden oluşan hanehalkı sayısının 2.512.729 olduğu düşünülürse aradan geçen yaklaşık 10 yılda Türkiye’de solo yaşam süren hanehalkı sayısının ikiye katlandığı anlaşılmaktadır (TÜİK, 2024e).

Türkiye’de en çok solo yaşam süren kişiler İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve Bursa gibi büyük kentlerde yer almaktadır. Tek kişiden oluşan hanehalkı sayısı 2023 yılında İstanbul’da 933.764; Ankara’da ise 375.260’dır. Bu iki ili sırasıyla İzmir (355.132); Antalya (195.430) ve Bursa (178.860) izlemektedir (TÜİK, 2024e). 2023 yılında Türkiye’de iki kişilik hane halkı sayısı 5.919.212; üç kişilik hanehalkı sayısı 5.259.602; dört kişilik hanehalkı sayısı 4.925.133; beş kişilik hanehalkı sayısı 2.599.803 olmuştur. Bu rakamlardan da anlaşılabileceği üzere Türkiye’de tek kişilik hanehalkı sayısı anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileleri geçmiş durumdadır (TÜİK, 2024e).

Grafik 5. Türkiye’de Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Hanehalkı Sayısı

Kaynak: TÜİK, 2024e

Yeni nesil konut projelerinde eskiye nazaran çok daha fazla stüdyo daireler ve küçük metrekareli 1+1 konut tipleri planlara dahil edilmektedir. Böylece sayıları her geçen gün daha da artan solo yaşam süren kişilerin barınma ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu yönde artan barınma ihtiyacı bu tip konutların yatırım aracı haline gelmesine de sebep olmaktadır.

Son yıllarda Ankara başta olmak üzere birçok büyük kentte özellikle kapalı/kapılı ve özel güvenli sitelere çok daha fazla rastlanmaktadır. Hanehalkı yapısında oluşan değişimleri, ihtiyaç sahiplerinin barınma ihtiyacının karşılanması kapsamında yatırıma dönüştürme isteği stüdyo dairelerin ve küçük metrekareli 1+1 konut tiplerinin yeni projelerde daha fazla yer almasına sebep olmaktadır. Aşağıda Ankara İli’nde hayata geçirilmeye çalışılan 8 adet yeni toplu konut projesi incelenmiştir. Bu projelerin; lokasyonlarına, konut tiplerine, m² cinsinden büyüklüklerine, teslim tarihlerine, sunduğu ayrıcalıklara ve pazarlanmasında/satışında kullanılan söylemlere tablolar halinde yer verilmiştir.

Tablo 1. Proje 1

Konut Projesinin Adı	Evart Oran
Lokasyon	Çankaya, Oran, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2026/3.Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	Ofis, 1+0, 1+1, 2+1
Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	Şehir Hayatının Karmaşasından Uzak, Modern Yaşamın Tek Noktası! Hayatı Altın Tepside Sunuyoruz, Modern Yaşamın Merkezi, Hem Konut Hem İşyeri

Sunulan ayrıcalıklar	Fitness Salonu, Peyzaj Alanları, Elektrikli Şarj İstasyonu, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Akıllı Ev Teknolojisi, Yürüyüş Yolu, Ticari Alanlar, Kafe, Restoran, Eczane ve Kuaför
Toplam konut sayısı	172
1+0 Konut Tipi Sayısı	70
1+1 Konut Tipi Sayısı	30
1+0 Konut Tipi Alanı	23,61 m ²
1+1 Konut Tipi Alanı	40,24 m ²

Çankaya ilçesinin Oran semtinde yapılmakta olan bu konut projesinde solo yaşama uygun 100 adet 1+0 ve 1+1 konut tiplerinin üretilen toplam konutların içerisindeki payı %58'dir. Toplam konut tipleri içerisinde %40,70'lik payı olan 1+0 tipi konutlarda toplam büyüklük 23,61 m²'dir. Bu tip konutlarda salon 16,45 m²; banyo ve tuvalet 3,20 m²; antre ve mutfak 3,96 m²'den oluşmaktadır (URL 1).

Şekil 1. Proje 1 Daire Planı (1+0)

Projede toplam konut tiplerinin %17,44'ünü 1+1 konutlar oluşturmaktadır. Bu konut tipinde salon 20,04 m²; yatak odası 11 m²; Banyo ve tuvalet 3,04 m²; Antre ve mutfak 2,50 m²; balkon 3,66 m² olmak üzere toplam büyüklük 40,24 m²'dir (URL 1).

Şekil 2. Proje 1 Daire Planı (1+1)

Tablo 2. Proje 2

Konut Projesinin Adı	Relax Cadde
Lokasyon	Serhat, Yenimahalle, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2026/1.Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1
Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	Hayat Burada Bambaşka Akacak; Konfor Adına Aradığınız Her Şey; Yaşamın Seyrini Değiştiriyoruz; Getiri Potansiyeli En Yüksek Projelerden Birisi; Geleceğiniz İçin En Büyük Yatırım
Sunulan Ayrıcalıklar	Fitness Salonu, Peyzaj Alanları, Elektrikli Şarj İstasyonu, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Akıllı Ev Teknolojisi, Yürüyüş Yolu, Ticari Alanlar, Kafe, Restoran, Eczane ve Kuaför
Toplam konut sayısı	643
1+1 Konut Tipi Sayısı	475
2+1 Konut Tipi	218
1+1 Konut Tipi Alanı	44,89 m ²

2+1 Konut Tipi	65,47 m ²
Alanı	

Yenimahalle İlçesinin Serhat semtinde yer alan proje toplam 643 konut ve 41 ticari alan ünitesinden oluşmaktadır. Konut projesinde en büyük konut tipi 2+1 şeklindedir. 3 tipte üretilen 2+1 konutların en büyüğü net 76,50 m²'dir. Projede üretilen konutların %66,10'u yani 475 adeti 1+1 tipi konutlardan oluşmaktadır. Bu konutlarda salon ve mutfak 23,98 m² yatak odası 10,65 m²; antre 2,58 m²; tuvalet ve banyo 3,28 m²; balkon 4,40 m² olmak üzere toplam 44,89 m² büyüklüktedir (URL 2).

Şekil 3. Proje 2 Daire Planı (1+1)

Tablo 3. Proje 3

Konut Projesinin Adı	AP İst Port Terrace
Lokasyon	Yeni Batı, Yenimahalle, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2025/2.Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1, 3+1, 4+1, 5+1
Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	Yepyeni Bir Yaşama Sizleri Davet Ediyor, Muhteşem Konum, Kazançlı Yatırım, Hayal Gibi Hayat, Ayrıcalık, Farkı Yaşayınca Daha İyi Anlayacaksınız, Eviniz Değil Hayatınız Değişecek, Alışverişin Tadını Çıkarın

Sunulan Ayrıcalıklar	Yüzme Havuzu, Fitness Salonu, Fin Hamamı, Sauna, Çocuk Oyun, Dinlenme Alanı, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Mağazalar, Ticari Alanlar, Kafe, Restoran
Toplam konut sayısı	250
1+1 Konut Tipi Sayısı	90
2+1 Konut Tipi	90
3+1 Konut Tipi	70
1+1 Konut Tipi Alanı	54,80 m ²
2+1 Konut Tipi Alanı	87,30 m ²
3+1 Konut Tipi Alanı	103,10 m ²

Yenimahalle İlçesinin Yeni Batı semtinde yer alan proje toplam 5 etaptan oluşmaktadır. 2021 yılından bu yana bölümler halinde oturuma açılan proje toplam 735 konut 123 ticari üniteden oluşmaktadır. İlk 4 etapta oturma olduğu projenin son bölümünde çeşitli metrekarelerde 250 konut daha yapılmaktadır. Söz konusu projenin son etabında üretilen toplam konutların %36'sı 1+1; %36'sı 2+1 ve %28'i ise 3+1 tipidir. 1+1 tipi konutlar 30,03 m² yaşam alanı, 11,32 m² yatak odası, 3,75 m² banyo-tuvalet, 3,10 m² kiler ve çamaşır odası ile 6,60 m² balkon olmak üzere toplam 54,80 m² büyüklüğe sahiptir (URL 3).

Şekil 4. Proje 3 Daire Planı (1+1)

Tablo 4. Proje 4

Konut Projesinin Adı	Nidapark Çankaya
Lokasyon	Dikmen, Çankaya, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2026/4.Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1, 3+1, 4+1
Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	“Ayrıcalıklı ve Sakin Bir Hayat”, “Şehir Hayatından Ayrılmadan, Doğanın Huzurlu Havasını İçinize Çekebileceğiniz Kusursuz Bir Yaşam”, Rafine Zevklere İmkân Tanıyan ve Fonksiyonel Ayrıcalıklarla Donatılan Bir Proje”, “Her An Özel Bir Yaşam; Ferah Bir Yaşam Alanı, Sade ve Şık Detaylar İle Buluşunca Ortaya Çıkar”, “Hem Yaşamak Hem de Yatırım Amaçlı Birbirinden Cazip Seçenekler”, “Tüm Ayrıntıları Özenle Hazırlanmış, İhtiyaç Duyabileceğiniz Her Şeyin İncelikle Düşünüldüğü Eviniz”
Sunulan Ayrıcalıklar	Spor Salonu, Havuz, Sauna, Güneşlenme Terası, Açık Hava Spor Tesis Alanı, Yürüyüş Yolları, Stüdyo, Peyzaj Alanları, Elektrikli Şarj İstasyonu, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Çocuk Oyun Alanı
Toplam konut sayısı	199
1+1 Konut Tipi Sayısı	79
2+1 Konut Tipi	88
3+1 Konut Tipi	16
4+1 Konut Tipi	16

1+1 Konut Tipi Alanı	39,45 m ²
2+1 Konut Tipi Alanı	63,19 m ²
3+1 Konut Tipi Alanı	104,77 m ²
4+1 Konut Tipi Alanı	144,63 m ²

Çankaya İlçesinin Dikmen semtinde, Dikmen Vadisinde konumlandırılan bu proje “199 ailenin keyfini çıkaracağı eşsiz bir yaşam” şeklinde tanıtılmaktadır. Ancak çocuklu ailelerin yaşayabileceği 3+1 ve 4+1 konutların sayısı projede sadece 32’dir. Bu da projede aileler için %16,08 oranında konut üretildiğini göstermektedir. 39 m² net alana sahip 1+1 ve 63 m² net alana sahip 2+1 konutlarda çocuklu ailelerin barınabilmekte güçlük çecekleri açıktır. Projedeki toplam konutların %39,70’ini oluşturan 79 adet 1+1 konutlarda 20,16 m² salon ve mutfak, 3,70 m² antre, 12,50 m² yatak odası, 3,09 m² banyo ve tuvalet yer almaktadır (Url 4).

Şekil 5. Proje 4 Daire Planı (1+1)

Tablo 5. Proje 5

Konut Projesinin Adı	ONYX Ankara
Lokasyon	Sincan, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2025/2.Çeyrek

Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1
Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	“Onyx Ankara' Da Geniş Peyzaj Alanlarıyla, Ticari Birimleriyle Konforlu ve Modern Bir Hayat Sizleri Bekliyor”, “Minimal Yaşam İhtiyaçlarına Uygun Olarak Modern Bir Tasarım Anlayışı”, “Her Türlü İhtiyacın Karşılanabileceği Farklı Konseptlerdeki Ticaret ve Yaşam Alanları”
Sunulan Ayrıcalıklar	Spor Salonu, Açık Hava Spor Tesis Alanı, Yürüyüş Yolları, Peyzaj Alanları, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Çocuk Oyun Alanı, Ticari Alanlar,
Toplam konut sayısı	882
1+1 Konut Tipi Sayısı	566
2+1 Konut Tipi	316
1+1 Konut Tipi Alanı	52 m ²
2+1 Konut Tipi Alanı	85 m ²

Sincan ilçesinde 3 etap halinde inşa edilen projede sadece 1+1 ve 2+1 konut tiplerine yer verilmiştir. 1.etapta 227 adet 1+1, 126 adet 2+1; 2.etapta 201 adet 1+1, 110 adet 2+1, 3.etapta 80 adet 2+1, 138 adet 1+1 tipi konut yer almaktadır. Projede yer alan toplam 182 ticari ünite ön plana çıkarılmıştır. Proje planında yer alan konutların %64,17’sini oluşturan 1+1 konut tipinin toplam büyüklüğü 52 m²’dir. Toplam konutların %35,83’ünü oluşturan 2+1 tipi konutların toplam büyüklüğü ise 85 m²’dir (URL 5).

Şekil 6. Proje 5 Daire Planı (1+1)

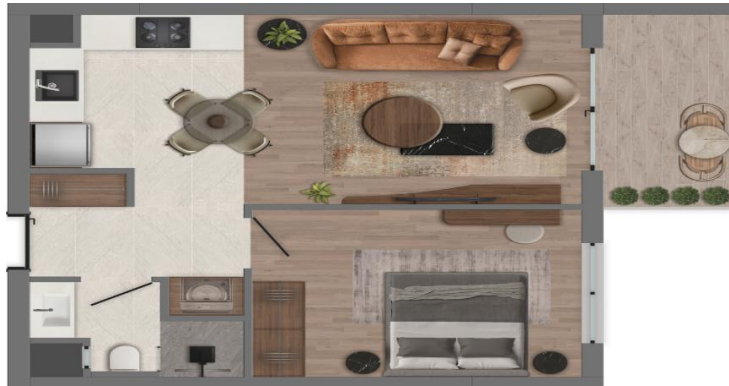
Tablo 6. Proje 6

Konut Projesinin Adı	Mood Göksu
Lokasyon	Yeni Batı, Yenimahalle, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2026/2.Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1
Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	“Hayatı Doyasıya Yaşama Zamanı, Standartları Yüksek Bir Yaşam Deneyimi”, “Sosyal Yaşamın MOOD’u”, “Mood Göksu, Lüks ve Konfor Adına Aradığınız Her Şeyi Karşılıyor”, “Mood Göksu Size Prestijli Bir Yaşam Sunmanın Yanında, Aynı Zamanda Bulunduğu Bölgenin Değerini De Artırıyor”, “Evinizdeki Rahatlığı, Mood Göksu’nun Ayrıcalıklı Yapısı Sayesinde Yaşamınızın Her Alanında Hissedeceksiniz”, “Tüm Detayları Sizler İçin Düşünülmüş Projemiz İle Hayalini Kurduğunuz Bir Dünyanın Kapılarını Aralayacaksınız”

Sunulan Ayrıcalıklar	Açık Yüzme Havuzu, Kapalı Yüzme Havuzu, Futbol Sahası, Basketbol Sahası Spor Salonu, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Yürüyüş Parkuru, Oyun Alanı
Toplam konut sayısı	1100
1+1 Konut Tipi Sayısı	239
2+1 Konut Tipi	861
1+1 Konut Tipi Alanı	44,92 m ²
2+1 Konut Tipi Alanı	79,43 m ²

Proje, Yenimahalle İlçesi'nin yeni yerleşim bölgelerinden olan Yeni Batı semti ile Eryaman ilçesinde yer alan Göksu semti arasında inşa edilmektedir. Sadece 1+1 ve 2+1 konut tipinden oluşan 1100 konutluk projede 239 adet 1+1 tipi, 861 adet 2+1 tipi konut bulunmaktadır. Projede 1+1 tipi konutların payı %21,73 iken 2+1 tipi konutların payı %78,27'dir. 1+1 tipi konutlar; 20,50 m² yaşam alanı/mutfak, 11,28 m² yatak odası, 4,50m²Antre, 2,92 m² banyo tuvalet olmak üzere toplam 44,92 m² büyüklüğe sahiptir (URL 6).

Şekil 7. Proje 6 Daire Planı (1+1)

Tablo 7. Proje 7

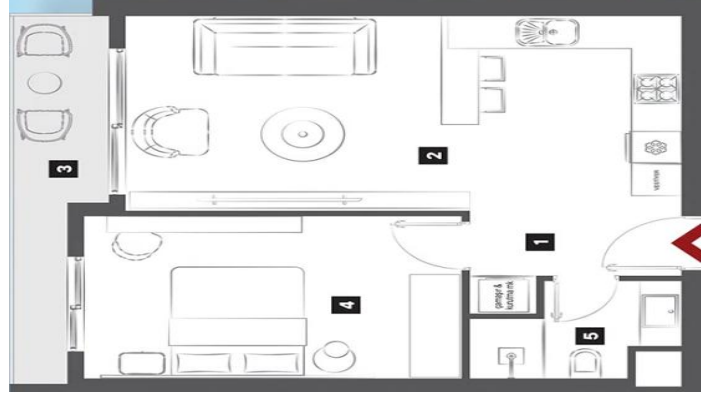
Konut Projesinin Adı	Natura Port Akyurt
Lokasyon	Akyurt, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2025/2.Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1

Kullanılan Söylem ve Jenerik İfadeler	“Natura Port’da Bulunan 1+1 Daireler, Öğrenciler, Genç Profesyoneller veya Bekâr Bireyler Gibi Kiracılar İçin Cazip Olabilir”, “Ankara’nın Bir Üniversite Şehri Olması Ve Projenin Çevresindeki İş Merkezleri, Bu Dairelerin Kiralanabilirlik Potansiyelini Artırmaktadır”, “Natura Port Projesinde Yer Alan Residence + AVM Konsepti, Sakinlere Ve Çevresindekilere Alışveriş Yapma İmkânı Sunmaktadır”, “Projede Bulunan Avm, İhtiyaçların Kolayca Karşılanabilmesini Sağlar”, “Ankara’nın Yükselen Değeri Olan Natura Port Projesi, Çevresindeki Önemli Özel Firmalar, Devlet Kurumları, İş Alanları Ve Okullarla Da Dikkat Çekmektedir. Bu Değerli Konum, Projenin Yatırım Potansiyelini Artırmaktadır”
Sunulan Ayrıcalıklar	Açık Yüzme Havuzu, Kapalı Yüzme Havuzu, Futbol Sahası, Basketbol Sahası Spor Salonu, Her Daireye Özel Kapalı Otopark, 7/24 Özel Güvenlik, Yürüyüş Parkuru, Oyun Alanı
Toplam konut sayısı	880
1+1 Konut Tipi Sayısı	630
2+1 Konut Tipi	250
1+1 Konut Tipi Alanı	50,91 m ²
2+1 Konut Tipi Alanı	77,51 m ²

Ankara’da şehir merkezine yaklaşık olarak 40 km mesafede bulunan Akyurt ilçesinde 880 konuttan oluşan proje sadece 1+1 ve 2+1 tipi konutlardan ve ticari ünitelerden oluşmaktadır. Toplam konutların %28,41’i (250 adet) 1+1 konut tipinden oluşurken; %71,59’u (630) 2+1

konut tipinden oluşmaktadır. 1+1 tipi konutlar, 23,94 m² salon ve mutfak; 13,64 m² yatak odası; 3,62 m² antre koridor; 3,57 m² banyo olmak üzere toplam 50,91 m² büyüklüğündedir (URL 7).

Şekil 8. Proje 7 Daire Planı (1+1)

Tablo 8. Proje 8

Konut Projesinin Adı	Toker İncek
Lokasyon	Gölbaşı, Ankara
Planlanan Teslim Tarihi	2025/4. Çeyrek
Projede Sunulan Konut Seçenekleri	1+1, 2+1
Kullanılan Söylem ve Motto	“Hayallerinizin, Hayatınız Olmaya Başladığı Nokta” İyi Yaşamayı Sevenlerin Buluştuğu Nokta”, “Yeni Yaşam Stili”, “Şehrin Yükselen Değeri”, “Sosyallikten Vazgeçmeyenlerin Buluştuğu Nokta”
Sunulan Ayrıcalıklar	Oyun Alanları, Spor Merkezi, Kapalı Garaj, Basketbol Sahası, Tenis Kortu, Açık Kapalı Otopark, 7/24 Güvenlik
Toplam konut sayısı	186
1+1 Konut Tipi Sayısı	122
2+1 Konut Tipi	64

1+1 Konut Tipi Alanı	52,27 m ²
2+1 Konut Tipi Alanı	71,56 m ²

Ankara'nın güneyinde yer alan Gölbaşı İlçesine bağlı İncek semtinde toplam 186 konuttan oluşan projede sadece 1+1 ve 2+1 tipi konutlar bulunmaktadır. 1+1 tipi konutlar salon ve mutfak 22,57 m²; yatak odası 14,72 m², antre 4,5 m²; vestiyer 2,51 m² ve balkon 4,52 m² olmak üzere net 52,27 m² alandan oluşmaktadır. 1+1 konutlar projedeki toplam konutların %65,56'unu; 2+1 konutlar ise projedeki toplam konutların %34,41'ini oluşturmaktadır (URL 8).

Şekil 9. Proje 8 Daire Planı (1+1)

7. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Yukarıda incelenen ve gerçekleşme tarihleri 2025 sonrası olan projelerde solo yaşamlara uygun konut tiplerinin, aile yaşamına uygun konut tiplerine göre çok fazla olduğu dikkat çekmektedir. Hatta bazı projelerin sadece 1+1 ve 2+1 konut tiplerinden oluşması, tek çocuklu aileler için dahi konut seçeneklerine yer verilmediğini göstermektedir (Proje 1, Proje 2, Proje 5, Proje 6, Proje 7, Proje 8). Projelerin tamamına yakınında spor salonu, havuz, yürüyüş parkuru ve kafe gibi yetişkinlere uygun sosyal donatı alanları bulunmaktadır. Ancak projelerin çoğunda çocukların güvenli bir biçimde oynayıp vakit geçirebilecekleri yeterince alan oluşturulmamıştır. Bu durum oluşturulan çocuk oyun alanlarının sembolik düzeyde olduğu ve projelerin çocuklu aileler için uygun olmadığı algısını daha da güçlendirmektedir.

Konut tipleri arasındaki orantısız dağılımın, birim alanda en çok konutu üretebilmek gibi ticari kaygılardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Rant değeri yüksek kentsel alanlarda üretilen projelerdeki stüdyo dairelerin (1+0) büyüklüğü 23 m² 'ye 1+1 konutların büyüklüğü ise 30 m² 'ye kadar düşmektedir (Proje 1). Rant değerinin merkez ilçelerde yer alan bazı semtlerdeki kadar yüksek olmadığı çevre ilçelerde ise bu durum çok fazla değişmemiştir. Sincan, Yenimahalle,

Gölbaşı ve Akyurt gibi ilçelerin çeperlerine konumlandırılan projelerdeki 1+1 ve 2+1 konutların ortalama büyüklükleri sırasıyla 45 m² ila 65 m² civarındadır (Proje 2, Proje 3, Proje 5, Proje 6, Proje 7, Proje 8).

1+0, 1+1 ve 2+1 konut tipinin baskın olduğu projelerin rant değeri yüksek kentsel alanlar ile iş merkezlerine ve üniversitelere yakın yerlerde yapılıyor olması ticari bakımdan rasyonel bir tutum sayılabilir. Rant değeri yüksek olan kentsel alanlarda üretilen her fazladan konut, üretici firmalar açısından daha fazla kazanç, emlak simsarları bakımından ise portföylerine ekleyebilecekleri daha fazla müşteri anlamına gelmektedir. Diğer taraftan yaşlılar, iş insanları ve öğrenciler mütevazî boyutlarda olan kolayca yönetebilecekleri konutlara ihtiyaç duyabilmektedirler. Projelerdeki stüdyo daireler ve 1+1 konutlar bu kitle için daha kullanışlı olabilmektedir.

İncelenen projelerde kullanılan söylem ve jenerik ifadeler birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Proje tanıtım kitapçıklarında, broşürlerde, internet sitelerinde, el ilanlarında ve afişlerde sıklıkla “modern yaşam”, “özel yaşam”, “yeni yaşam stili”, “ayrıcalık”, “konfor”, “rahatlık”, “sosyalleşme fırsatları”, “hayatın tadını çıkarma fırsatı”, “ihtiyaç duyulan her şey”, “yatırım fırsatı”, “yüksek kira getirisi”, “öğrenciler”, “genç profesyoneller”, “bekârlar” gibi ifadeler kullanılmıştır. Aynı projelerin tanıtımında “aile”, “çocuk” ve “komşuluk” gibi söylemler ise yer alamamaktadır. Bu durum projeler oluşturulurken yatırımcıların ve solo yaşam süren kişilerin ön planda tutulduğunu göstermektedir. Aynı projede yer almak isteyen aileler ise beklentilerini, konutların çoğunluğunun yatırımcılara ve solo yaşam süren kişilere ayrıldığı gerçeğini göz önünde bulundurarak belirlemeleri gerekmektedir.

Proje tiplerinin, proje tanıtımında kullanılan söylemlerin ve vadeliden yaşam tarzlarının, aile yaşamından çok solo yaşamı özendirdiği, solo yaşam sürmek isteyen kişilerin işlerini kolaylaştırdığı söylenebilir. “Modern yaşamın merkezi” (Proje 1), “Hayatı altın tepside sunuyoruz” (Proje 1), “Hayat burada bambaşka olacak” (Proje 2), “Yaşamın seyrini değiştiriyoruz” (Proje 2), “Yepyeni bir yaşama sizleri davet ediyoruz” (Proje 3), “Her an özel bir yaşam” (Proje 4), “Her türlü ihtiyacın karşılanabileceği farklı konseptlerdeki ticaret ve yaşam alanları” (Proje 5), “Hayatı doyusıya yaşama zamanı” (Proje 6), “Hayalini kurduğunuz bir dünyanın kapılarını aralayacaksınız” (Proje 6), “Yeni yaşam stili” (Proje 8), “Sosyallikten vazgeçmeyenlerin buluştuğu nokta” (Proje 8) gibi modernlik, yenilik, ayrıcalık, bireycilik, farklılık, gizlilik ve hedonizm yüklü ifadelerle solo yaşam güzellikleri yapılarak, bu yaşamın özendirildiği dikkatleri çekmektedir.

İncelenen projelerin tamamında, konut ve ticari alanların yatırım fırsatı olarak lanse edildiği görülmüştür. Özellikle solo yaşama uygun 1+0 ve 1+1 tipi konutların kolaylıkla alınıp satılabileceği ifade edilmektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı istikrarlı biçimde ikametini sürdürülemeyeceği öngörülen 1+0 ve 1+1 tipi konutların emlak simsarları tarafından kiralık olarak dolaşıma sokulabileceği beklentisi de oldukça yüksektir. Kapalı, kapılı ve güvenli olmalarına rağmen bu tip toplu konut alanlarında kiracı sirkülasyonunun fazla olması, kişisel gerilimlere, huzursuzluklara ve asayiş olaylarına yol açabilmektedir. Projelerden yatırım amaçlı olarak konut satın alan ev sahiplerinin kiracının profilinden ziyade elde edeceği kira gelirine odaklanması, yukarıda bahsedilen olumsuzlukların yaşanmasının nedenlerini oluşturmaktadır.

Kentsel dönüşüm kapsamında ya da imara açılan yeni yerleşim bölgelerinde gerçekleştirilen ve orta-üst gelir seviyesine hitap eden projelerin büyük çoğunluğu güvenli-kapalı-kapılı site şeklindeki toplu konutlardan oluşmaktadır. Yüzlerce hatta binlerce konutun aynı site içinde yer alabildiği bu tip yerleşim yerlerinde, mahalle kültürünün yok olması beklenmedik bir durum değildir. Zaten solo yaşamların bu tip sitelerde yaygınlaşmasının gerekçelerinden birisi de geleneksel mahalle yapısı içerisinde çok da fazla kabul görmeyen solo yaşam biçimlerinin, bu yerlerde dikkat çekmiyor ya da görmezden geliniyor olmasıdır. Geleneksel mahalle yapısındaki korumacılık ve sosyal gözetim mekanizmalarının müsaade etmediği davranış biçimleri, kimsenin kimseyi tanımadığı, umursamadığı veya dikkate almadığı yeni nesil sitelerde daha kolay biçimde sergilenebilmektedir. Bu da Emile Durkheim ve Robert Merton'un çalışmalarında sıkça değindiği anomi kuramını (Durkheim, 1992; Merton, 1938) solo yaşamların yaygınlaşması bakımından haklı çıkarmaktadır.

Anomi, Yunanca kanunların, törenin ve geleneklerin olmaması anlamına gelen a-nomos kelimesinden türetilmiş (Barbalet 2020) bir kelimedir. Anomi kavramı, normların ve normların sağladığı kısıtlamaların yokluğu halinde ortaya çıkan kuralsızlık durumunu açıklamak için kullanılmaktadır. Bir başka deyişle anomi, bir toplumda normlarının etkisiz hale gelmesini ifade etmektedir (Marshall, 2005).

Durkheim, “dayanışmanın zayıflaması ya da tamamen ortadan kalkması durumunda meydana gelebilecek her türlü ahlâki çöküntü”yü anomi olarak tanımlamaktadır (Durkheim, 1992). Durkheim’e göre anomi, bireyin davranış ve tutumlarını belirleyen ahlaki düzenlemelerinin toplum tarafından yeterli derecede denetlenmemesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Güçlü & Akbaş, 2019). Toplumlarda var olan ahlaki düzenin bozulması ya da tamamen ortadan kalkması, bireyin bencilce hareket etmesini kolaylaştırmaktadır. Bu durum bireyin mutsuzlaşmasına ve toplumsal düzenin bozulmasına, yani anominin ortaya çıkmasına yol

açmaktadır (Durkheim, 1992). Diğer taraftan, toplumlardaki dayanışma mekanizmalarının zayıflaması bireylerin toplumdaki diğer kişilere olan bağımlılığını azaltmakta ve bu kişilerle olan bağıyı koparmaktadır. Kişilerin toplumsal bağlılığının azalması ise mevcut toplumsal düzene ayak uyduramaması ile sonuçlanmaktadır. Böylece anomi olarak tarif edilen sosyal sorunlar ortaya çıkmaktadır (Durkheim, 1992; Merton, 1938).

İncelenen projelerde de görülebileceği üzere solo yaşam süren kişiler merkeze alınarak üretilen yaşam alanları, üstü kapalı biçimde çocuklu aileleri bu yeni yerleşim yerlerinden dışlamaktadır. Küçük metrekareli kompakt yaşam alanları, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelerin bile yaşamasına yetecek kadar yer sunmamaktadır. Bu durum çocuklu aileler için gereken büyüklükteki konut stokunun yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Arz ve talep dengesizliklerine yol açan bu gelişmeler bazı bölgelere konut ve kira fiyatlarının çocuklu aileler aleyhine artmasına yol açmaktadır. 1+0 ve 1+1 konutlar emsal gösterilerek astronomik fiyatlarla satılmaya ya da kiralanmaya çalışılan 2+1 ve 3+1 tipi konutlara ekonomik gücü yetmeyen aileler, 45-50 m² büyüklüğündeki evlerde sıkışık bir düzen içerisinde yaşamaya zorlanmaktadır.

Sonuç olarak gayrimenkul sektörü temsilcilerinin kâr odaklı bakış açıları ve son yıllarda artan talepler, müteahhitleri ve inşaat firmalarını daha fazla 1+0 ve 1+1 tipi konut üretmeye yöneltmiştir. Yeni nesil konut projelerinde özel yaşam alanları daralırken, sosyal ve ticari donatı alanları çeşitlenerek genişlemektedir. Böylece kişiler 35 ila 40 metrekarelik konutlarında daha az vakit geçirmeye yani konutları bir yuvadan ziyade otel olarak kullanmaya teşvik edilmektedirler. Bunun nedeni kişilerin hayata daha çok karışmasının, daha fazla tüketmesinin ve daha fazla harcama yapmasının istenmesidir. Her konut projesine ticari alanlar kapsamında dahil edilen kafeler, restoranlar ve mağazalar bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Solo yaşam çevrelerinin sunduğu konfora aldanan gençler; okul, askerlik, evlilik ve çalışma gibi nedenler dışından ailelerinden ayrı yaşayarak aile kurumunun zarar görmesine sebep olabilmektedir. Solo yaşam alanlarında kurulan evlilik dışı birliktelikler, evlilik yaşının ilerlemesine yol açarak sağlıklı nesillerin yetişmesini engelleyebilmektedir. Modern yaşam kisvesi altında özel hayatlar öne sürülerek toplumsal normlar bu tip kapalı-kapılı sitelerde yok sayılabilmektedir. Özellikle 1+0 ve 1+1 konut tiplerinin çoğunlukta olduğu site biçimindeki toplu konutlarda bu anomi çok daha fazla yaşanabilmektedir. Yalnızca bedelini ödemek sureti ile bu “modern yaşam alanları”nın kullanım hakkından hiçbir toplumsal norm gözetmeksizin faydalanılmak istenmesi çok ciddi toplumsal sorunlara yol açabilmektedir. Bu sorunlar Türk aile yapısına uymayan davranış paternlerinin sıradanlaşması, ahlaki yozlaşma, dejenere hayat

tarzlarının normalleştirilmesi ve kötü alışkanlıkların yaygınlaşması şeklinde kendini göstermektedir.

Türk Dil Kurumu'nun 2024 yılının kelimesi olarak belirlediği “kalabalık yalnızlık” ya da “yalnız kalabalık” kavramları, Türkiye’de solo yaşamların görünürlüğünün ve taşıdığı menfi anlamların hangi aşamalara geldiğini anlayabilmek açısından güzel bir örnektir. Türk Dil Kurumu tarafından toplumsal bir sorunun tezahürü gibi lanse edilen “kalabalık yalnızlık” kavramı, solo yaşam tarzının doğal bir olgu olmadığını bu vesile ile halka hatırlatmıştır. Böylece, yalnızlığın “modernlikle birlikte artan bir sorun değil de modern yaşamın kabul edilmesi gereken bir görünümü olduğu” şeklindeki görüşlerin aksine, “kalabalık yalnızlık” kavramı ile aile yapısının daha fazla zarar görmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Ekonomik olarak bağımsızlığını kazanmış ve kariyer sahibi olmuş kişilerin solo yaşamlara olan eğilimleri çok daha güçlüdür. Rahatlığı, özgürlüğü, konforu ve mutluluğu solo yaşam sürmekle bulabileceğini düşünen bireyler başkasına tahammül etmemek, başkasına bağımlı olmamak, başka insanların sorumluluğunu almamak ve kendisi dışında kimsenin sorununu çözebilmek için uğraşmamak için solo yaşam sürmektedirler. Evlilik oranlarının azalması, boşanma oranlarının artması, evlilik yaşının giderek yükselmesi ve eşlerin aileleri dışında paralel hayatlar kurması gibi gelişmeler yukarıda sayılan gerekçelerin sonuçları olarak değerlendirilebilir.

İnternet ve sosyal medyanın insanların ruhunu, enerjisini ve zamanını sömürdüğü bir gerçektir. İnsanlar, zamanlarının büyük bölümünü televizyon, telefon ya da bilgisayar başında geçirmektedir. Hayatı, arkadaşlığı ve sosyal ilişkileri sanal ortamlardan öğrendiği biçimiyle kanıksamış bireylerin, solo yaşam tarzının uzun vadeli tehlikelerinin farkına varabilmesi oldukça güçtür. Zaten sanal mecralarda oluşturdukları ilişkiler sayesinde fazla yalnızlık hissetmeyen bu bireyler, hayatlarının sonuna kadar solo yaşam sürebilecekleri yanılsamasını yaşamakta ve 25-30 m² büyüklüğündeki evlerde bir ömrü yalnız tüketebileceklerine inanabilmektedirler.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik komite onayı ve/veya yasal/özel izin gerektirmeyen bu çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygundur.

Araştırmacının Katkı Oranı Beyanı

Yazar makalenin tek yazarı olduğu için katkı oranı %100'dür.

Araştırmacının Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Anders, J. (1990). *Beyond counterculture*. Washington State University Press.
- Anderson, C. M., Stewart S., & Dimidjian, S. (1954). *Flying solo: single women in midlife*. W.W. Norton.
- Aderson, T. H. (1995). *The movement and the sixties*. Oxford University Press.
- Barbalet, J. (2020). *Sosyoloji sözlüğü*. Pinhan Yayıncılık.
- Başlevent, C. (2021). Türkiye'nin değişen hanehalkı yapısı: Tek kişilik haneler ne durumda? *Yıldız Social Science Review*, 6(1): 17-29.
- Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (2012). *Aşkın normal kaos*. İmge Kitapevi.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Doğan, M. (2003). *Büyük Türkçe sözlük*. Vadi Yayınları.
- Duben, A. (1985). Nineteenth and twentieth century Ottoman-Turkish family and household structure. In: Erder, T. (Ed.). *Family in Turkish Society Sociological and Legal Studies* 105-126), Ankara: Turkish Social Science Association Press.
- Durkheim, E. (1992). *İntihar*. İmge Yayınevi.
- Erdoğan, B. (2020). Modern toplumda yalnız yaşamak, yeni bir norm olarak bekarlık. *Sosyologca*, 18-19: 293-316.

- Esteve A., Reher D.S., Treviño R., Zueras, P., & Turu A. (2020). Living alone over the life course: Cross-National variations on an emerging issue. *Population and Development Review*, 46(1):169–89.
- Giddens A. (2016). *Sosyoloji*. Kırmızı yayınevi.
- Güçlü, İ., & Akbaş, H. (2019). *Suç sosyolojisi kavram-teori-uygulama*. Gazi Kitabevi.
- Güneş Z. (2015). Osmanlı toplumunda mahallenin dışındakiler: bekâr odaları ve bekârlar. *İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 10 (19).
- UNECE. (2024). *Statistical Database, Private Households By Household Type, Measurement, Country And Year*.
- https://w3.unece.org/pxweb2015/pxweb/en/stat/stat__30-ge__02-families_households/08_en_gefhprivhouse_r.px/table/tableviewlayout1/
- URL 1. <https://yapitekyapi.com/evart-oran/>
- URL 2. <https://relaxcadde.com/>
- URL 3. <https://www.apistport.com/>
- URL 4. <https://www.tahincioglu.com/nidapark-cankaya/>
- URL 5. <https://www.onyxankara.com/>
- URL 6. <https://moodgoksu.com/>
- URL 7. <https://www.naturaport.com.tr/index>
- URL 8. <https://tokermesken.com/toker-incek>
- Kaba, E. (2008). *Konut alma kararlarını etkileyen faktörler ve alıcı profilini belirlemeye yönelik bir araştırma*. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kislev E., & Singlehood H. (2019). *The rising acceptance and celebration of solo living*. University of California Press.
- Klinenberg, E. (2012). *Going solo: The extraordinary rise and surprising appeal of living alone*. The Penguin Press.
- Lee, S. E. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1): 47-57.
- Lee, T. H. (1963). Demand for housing: a cross-section analysis. *The Review of Economics and Statistics*, 45(2): 190-196.

- Lesthaeghe, R. (2014). The second demographic transition: a concise overview of its development. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 111(51):18112–15.
- Litman, T. (2009). *Where we want to be: home location preferences and their implications for smart growth*. The Congress for New Urbanism Transportation Summit. Portland, Oregon.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Merton, R.K. (1938). Social structure and anomie. *American Social Review*, 3 (5): 672-682.
- Oğurtan, S. G. (2011). *Boşandım diyemedim: boşanmanın aile ve toplum üzerine etkileri*. Çizgi Kitabevi.
- Ortiz-Ospina, E. (2020). *Loneliness and social connections*. <https://ourworldindata.org/social-connections-and-loneliness>
- Roszak, T. (2017). *Bir karşı kültür ansiklopedisi*. Sub Yayınları.
- Sandström G., & Karlsson L. (2019). The educational gradient of living alone: a comparison among the working-age population in Europe. *Demographic Research*, 40: 1645-1670.
- Statista (2024). *Number of single-person households in the United States from 1960 to 2023*. <https://www.statista.com/statistics/242022/number-of-single-person-households-in-the-us/>
- Taylor A. (2012). *Single women in popular culture: the limits of postfeminism*. Palgrave Macmillan.
- TÜİK. (2024a). *Hanehalkı tipleri hakkında genel açıklama*. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=HanehalkiTipi>
- TÜİK. (2024b), *Ortalama hanehalkı büyüklüğü, 2024*. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=HanehalkiTipi>
- TÜİK. (2024c), *Hayat tabloları, 2021-2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tablolari-2021-2023-53678>
- TÜİK. (2024d). *Evlenme ve boşanma istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2022-49437>
- TÜİK. (2024e). *Hanehalkı büyüklüğü*. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=HanehalkiBuyukluguneGoreHs>

-
- Van de Velde, C. (2018). Présentation: sociologie de la solitude: concepts, défis, perspectives”
Sociologie et sociétés, 50 (1).
- Yağcı, Z. G. (2015). Osmanlı toplumunda mahallenin dışındakiler: bekâr odaları ve bekârlar.
Türk ve İslâm Araştırmaları Dergisi, 65-85